

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง ผลของการใช้แผนผังมโนคติที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการเปลี่ยนมโนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เรื่อง โครงสร้างและหน้าที่ของเซลล์ และการลำเลียงสารเข้าออกจากเซลล์ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

มโนคติ

- ความหมายและความสำคัญ
- การสร้างมโนคติ
- ทฤษฎีการเรียนรู้มโนคติ
- ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมโนคติ
- การสอนมโนคติ
- วิธีการสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย
- การเปลี่ยนมโนคติของนักเรียน
- การสอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนมโนคติ

แผนผังมโนคติ

- ความหมายของแผนผังมโนคติ
- ประเภทของแผนผังมโนคติ
- การสร้างและการใช้แผนผังมโนคติในกิจกรรมการเรียนการสอน
- เกณฑ์การให้คะแนนแผนผังมโนคติ
- ประโยชน์ของมโนคติและเขียนแผนผังมโนคติ

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเปลี่ยนมโนคติ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- งานวิจัยภายในประเทศ
- งานวิจัยต่างประเทศ

มโนคติ

1. ความหมายและความสำคัญของมโนคติ

คำว่า “มโนคติ” เป็นคำที่อนุกรรมการบัญญัติศัพท์อุดมศึกษาของทบวงมหาวิทยาลัย บัญญัติให้ใช้แทนภาษาอังกฤษว่า “Concept” ซึ่งเดิมมีการใช้คำอื่น ๆ ในความหมายเดียวกัน อีกหลายคำเช่น ความคิดรวบยอด สังกัป มโนภาพหรือมโนทัศน์ ในที่นี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “มโนคติ” โดยได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “มโนคติ” ไว้ดังนี้

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2532 : 18) กล่าวว่ามโนคติ เป็นภาพที่เกิดขึ้นในใจของบุคคลเกี่ยวกับ กลุ่มของสิ่งเร้าที่มีคุณสมบัติร่วมกัน กลุ่มของสิ่งเร้าอาจจะเป็นชนิด ประเภท วัตถุ เหตุการณ์หรือ บุคคลก็ได้

สมจิต สวชนไพบูลย์ (2534 : 1) ได้ให้ความหมายมโนคติว่า เป็นความคิดหลักของคน ที่มีต่อวัตถุ เหตุการณ์หรือปรากฏการณ์นั้น ๆ มโนคติแต่ละบุคคลอาจไม่เหมือนกันขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์และวุฒิภาวะของบุคคลนั้น

ธีระชัย ปุณณโชติ (2536 : 40) ได้ให้ความหมายมโนคติว่า เป็นความเข้าใจโดยสรุป เกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เกิดจากการสังเกตหรือได้รับประสบการณ์เกี่ยวกับสิ่งนั้นแล้วนำคุณลักษณะ ของสิ่งนั้นมาประมวลเข้าเป็นความคิด

มาลินี จุฑารพ (2537 : 121) ได้ให้ความหมายของมโนคติว่า หมายถึงความเข้าใจ ในลักษณะของสิ่งเร้า และสามารถแยกประเภทของสิ่งเร้าได้

สุจินต์ วิสวธีรานนท์ (2538 : 88) กล่าวถึงมโนคติว่า เป็นความเข้าใจของบุคคล เกี่ยวกับสิ่งของหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งบุคคลนั้นสามารถสรุปรวมลักษณะเหมือนหรือแยกแยะ ลักษณะแตกต่างคุณสมบัติของสิ่งของหรือเหตุการณ์นั้น ๆ ได้

สุวิมล เขี้ยวแก้ว (2540 : 53) ให้ความหมายมโนคติว่า หมายถึง การสังเคราะห์หรือ บอกรวมความสัมพันธ์ในเชิงตรรกศาสตร์จากข้อมูลที่ตรงประเด็น เป็นผลผลิตจากการใช้จินตนาการ ตัดสินอย่างมีเหตุผลของผู้เรียน มโนคติเป็นสิ่งที่ซับซ้อนกว่าการรวบรวมความรู้ที่เป็นระบบ อยู่แล้วเพื่อความเข้าใจในเรื่องที่กำลังสนใจศึกษา

ภพ เลหาไพบูลย์ (2542 : 3) ได้ให้ความคิดเห็นว่ามโนคติเป็นเรื่องของแต่ละบุคคล การที่บุคคลหนึ่งบุคคลใดสังเกตวัตถุหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ จะทำให้เกิดการรับรู้ บุคคลนั้นจะนำ การรับรู้นี้มาสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิมของเขา จะทำให้เกิดมโนคติซึ่งเป็นความเข้าใจเกี่ยวกับ

วัตถุหรือปรากฏการณ์นั้น และทำให้เขามีความรู้ขึ้น แต่ละบุคคลย่อมมีมโนคติเกี่ยวกับวัตถุหรือปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งแตกต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์และวุฒิภาวะของบุคคลนั้น อาจกล่าวได้ว่า มโนคติเป็นความรู้ความเข้าใจของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับวัตถุหรือปรากฏการณ์ต่าง ๆ โดยการนำการเรียนรู้มาสัมพันธ์กับประสบการณ์เดิม

เกียรติศักดิ์ ชินวงศ์ (2544 : 25) ให้ความหมายของมโนคติไว้ว่า หมายถึง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ความคิดรวบยอด กฎ หลักการ สมมติฐาน และทฤษฎีทางวิทยาศาสตร์ซึ่งเป็นประโยชน์ในชีวิตประจำวันของนักเรียน และสามารถนำไปใช้แก้ปัญหาได้จากประสบการณ์ที่นักเรียนรู้จากสถานการณ์จริงจะทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางวิทยาศาสตร์ และสามารถเชื่อมโยงกับสถานการณ์ใหม่ได้

ฟีลด์แมน (Fieldman, 1987 : 210) ได้ให้ความหมาย มโนคติว่า เป็นการจัดกลุ่มสิ่งของเหตุการณ์หรือคนที่มีคุณสมบัติคล้ายกันเข้าด้วยกัน และทำให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น

แลนเกนแบ็ค และคณะ (Langenbach, et al., 1994 : 118) กล่าวให้ความหมายมโนคติว่า มโนคติเป็นสัญลักษณ์หรือคำศัพท์ มันเป็นการสร้างสรรค์เพื่อติดต่อกับสิ่งอื่นเกี่ยวกับความเหมือนหรือความสัมพันธ์ในรูปของข้อความ เป็นคำจำกัดความที่ได้จากการสังเกต การยอมรับและการปฏิบัติ มโนคติจึงมีทั้งส่วนของทศรูปและส่วนที่มีการสร้างใหม่ด้วยเหตุผลที่ยอมรับร่วมกัน

แมคมิลแลน และ ชูมัทเชอร์ (Mcmillan and Schumacher, 1997 : 100) ได้กล่าวให้ความหมายของมโนคติไว้ว่าหมายถึง บทสรุปจากการสังเกตปรากฏการณ์ เป็นคำศัพท์พื้นฐานทั่วไปของการสังเกตเหตุการณ์และการปรากฏอยู่ และแบ่งแยกปรากฏการณ์จากเหตุการณ์อื่น ๆ ที่เป็นอยู่ มโนคตินักถูกใช้ในการอธิบายวิธี สำหรับใช้ให้ความหมายเหตุการณ์ เรื่องราว ภาษาที่แตกต่างกันไป

จากการศึกษาความหมายมโนคติพอจะสรุปได้ว่า มโนคติ (Concept) หมายถึง ความคิดความเข้าใจของบุคคลที่สรุปรวมหรือแยกประเภทเกี่ยวกับสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยอาศัยประสบการณ์เดิมแล้วนำมาประมวลความรู้ที่ได้เข้าด้วยกันให้ข้อสรุป หรือคำจำกัดความของสิ่งนั้น

2. การสร้างมโนคติ

การเรียนรู้มโนคติของผู้เรียนนั้น ผู้เรียนต้องสร้างจินตนาการได้ ความสามารถในการสร้างจินตนาการเป็นการนำไปสู่ความเข้าใจ ซึ่งแต่ละคนไม่เท่ากันและไม่เหมือนกัน ผู้เรียนจะสามารถสร้างมโนคติต่อเมื่อเขาสามารถแยกแยะ และสามารถสรุปรวบยอด

(ปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534 : 107)

1. การแยกแยะ (Discrimination) คือ คุณสมบัติของวัตถุหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นว่าหมายถึงอะไร เป็นอย่างไร

2. การสรุปรวบยอด (Generalization) หมายถึง การเอาสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นตัวประกอบร่วมในบรรดาสิ่งต่าง ๆ ที่เราจัดเข้าเป็นหมู่ เป็นพวกของมโนมิตรร่วมกันมาสัมพันธ์กันเป็นหมวดหมู่

การสร้างมโนคติ เป็นกระบวนการทางสมอง ซึ่งจะต้องประกอบด้วยการรับรู้ ความจำ การคิดหาเหตุผล และการจัดระเบียบของความคิดให้เป็นหมวดหมู่ การหาคุณลักษณะร่วม ผู้เรียนจะต้องได้รับความรู้ต่าง ๆ ผ่านการสัมผัสของอวัยวะรับสัมผัส และระบบประสาทส่วนกลางเป็นผู้ทำหน้าที่จัดระเบียบประสานแยกแยะความแตกต่าง และเลือกความรู้ที่เข้าสู่สมองทำให้เกิดการรับรู้ขึ้นภายหลัง การรับรู้ช่วยให้เกิดการแยกแยะความแตกต่างและสรุปรวบยอดได้

ออซูเบล และ ซุลลิแวน (Ausubel and Sullivan อ้างถึงในปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534 : 108) ได้สรุปขบวนการสร้างมโนคติไว้ดังนี้

1. วิเคราะห์และแยกแยะความแตกต่างของกระบวนการของสิ่งเร้า
2. ตั้งสมมุติฐานโดยพิจารณาคุณลักษณะร่วมของส่วนย่อยในการย่นย่อ
3. ทดสอบสมมุติฐานที่สร้างขึ้นในสถานการณ์หนึ่ง ๆ
4. เลือกข้อสมมุติฐานที่สามารถรวมกลุ่มสิ่งเร้าซึ่งมีลักษณะบางประการรวมกันได้
5. หาลักษณะจำเพาะของสิ่งเร้ามาสัมพันธ์กับแนวความคิดของตน
6. แยกแยะความแตกต่างระหว่างมโนคติที่รับมาใหม่กับมโนคติเดิมที่มีอยู่แล้ว เพื่อหาความสัมพันธ์
7. สรุปครอบคลุมลักษณะจำเพาะของมโนคติให้ครอบคลุมยังส่วนย่อยทั้งหมดในกลุ่ม
8. หาสัญลักษณ์ทางภาษา เป็นมโนคติที่รับใหม่

3. ทฤษฎีการเรียนรู้มโนคติ

ฮิวส์ (Hulsc อ้างถึงในปริยาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2534 : 109) ได้อธิบายถึงทฤษฎีของการเรียนรู้มโนคติไว้ดังนี้

1. ทฤษฎีเชื่อมโยง (Associative Theory) เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงการเรียนรู้มโนคติว่าเป็นเช่นเดียวกับการเรียนรู้แบบอื่น ๆ เป็นขบวนการของสิ่งเร้าและการตอบสนองการเรียนรู้เกิดขึ้นจากความเชื่อมโยง ซึ่งมีพื้นฐานของแนวความคิดว่า สิ่งเร้าที่ซับซ้อนมีความสัมพันธ์กับการตอบสนอง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการวางเงื่อนไข บางลักษณะของสิ่งเร้าสอดคล้องกับ

การเรียนรู้ของผู้เรียน และสิ่งเร้าใดที่ไม่สอดคล้องก็จะถูกขจัดไปและในการที่ผู้เรียนจะตอบสนองได้ ต้องอาศัยการแยกแยะและสรุปรวม โดยมีแรงเสริมจากครูในการตอบสนองที่ถูกต้อง

2. ทฤษฎีทดสอบสมมุติฐาน (Hypothesis-Testing Theory) ทฤษฎีนี้กล่าวถึง การเรียนรู้ มโนคติว่าเกิดจากผู้เรียนพยายามทดสอบสมมุติฐานถึงความเป็นไปได้ของสิ่งต่าง ๆ จนพบหนทาง ที่ถูกต้อง การเรียนรู้เกิดจากขบวนการของสิ่งของแต่ละส่วนที่แยกจากกัน และนำสิ่งที่สอดคล้องกัน ไปรวมกัน เรียกว่าการไม่ต่อเนื่อง (Discrete) ของสิ่งที่เรียน

การเรียนรู้ มโนคติต้องให้ผู้เรียนสามารถแยกแยะและเห็นความแตกต่างรวมทั้ง สามารถสรุปรวมได้ นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้เรียนหรือสิ่งที่เรียนมาก่อน รวมทั้ง ความสามารถทางเขาวนปัญญาและความคิด ความสามารถในการรับรู้ มีความจำ มีสภาพความ มั่นคงทางอารมณ์ มีความอยากในการเรียน ซึ่งเป็นส่วนประกอบทั่วไปของการเรียนรู้ ลำดับขั้น ของ การเรียนรู้ มโนคติมีดังนี้

1. การเรียนรู้เริ่มต้นจากประสบการณ์ของผู้เรียนจากสิ่งที่ได้เห็นและได้ยิน ได้สัมผัส มาก่อน
2. จากประสบการณ์เดิมของผู้เรียนจะนำความรู้ที่นำมาใช้ในการแยกแยะความแตกต่าง ของสิ่งเร้าที่ได้รับ
3. ผู้เรียนจะเริ่มพิจารณาถึงลักษณะร่วมของสิ่งเร้านั้น
4. ตั้งสมมุติฐานว่าความรู้สรุปรวมนั้นคืออะไร
5. ทดสอบสมมุติฐานที่สร้างขึ้น
6. เลือกข้อสมมุติฐานที่สามารถรวมกลุ่มสิ่งเร้า ซึ่งมีลักษณะบางประการร่วมกัน หากปรากฏว่าถูกต้องก็จะคงสมมุติฐานนั้นไว้ ถ้าผิดก็จะกลับไปสังเกต และคิดตั้งสมมุติฐานใหม่ จนกว่าจะถูก ก็จะคงสมมุติฐานนั้นไว้

ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซูเบล

เดวิด ออซูเบล (David Ausubel) เป็นนักจิตวิทยาชาวอเมริกันผู้เสนอทฤษฎีการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย (Theory of Meaningful Verbal Learning) (วรรณทิพา รอดแรงคำ, 2540 : 9 ; ภพ เลหาไพบูลย์, 2542 : 89) โดยได้ให้ความหมายว่าเป็นกระบวนการที่ข่าวสารความรู้ใหม่ถูกทำ ให้สัมพันธ์กับความรู้ที่มีอยู่เดิมตามโครงสร้างความรู้ของแต่ละบุคคล ภายในโครงสร้างความรู้ จะมีมโนคติต่าง ๆ เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ถูกจัดไว้เป็นระบบระเบียบ (Subsuming Concepts) ซึ่ง จะทำหน้าที่เชื่อมโยงความรู้ใหม่ที่ได้รับทำให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ที่สมบูรณ์มากขึ้น ออซูเบล

มองเห็นความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้แบบท่องจำกับการเรียนอย่างมีความหมาย การเรียนอย่างมีความหมายมุ่งหมายให้ผู้เรียนสร้างความรู้ด้วยความพยายามอย่างรอบคอบ เพื่อผู้มีความรู้ที่ได้มาใหม่กับความรู้เดิมที่มีอยู่ ต่างกับการเรียนแบบท่องจำซึ่งเรียนแบบคำต่อคำ ปราศจากเหตุผลและเป็นการรวมตัวที่ผู้เรียนไม่พยายามที่เชื่อมมนโนคติใหม่เข้าไปในโครงสร้างทางปัญญา โนแวกกลงความเห็นว่ “การเรียนอย่างมีความหมายประกอบด้วยการดูดซึมมนโนคติใหม่และประพจน์เข้าไปในโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่” เน้นความสำคัญของความรู้เดิมที่ทำให้สามารถเรียนมนโนคติใหม่ได้ โพลทนิค (Plotnic, 1998 : 1)

การเรียนรู้อย่างมีความหมาย คือ การเรียนต้องจดจำโดยปราศจากเป้าหมาย ข้อมูลที่ได้มาปราศจากโครงสร้าง ต้องตอบสนองสิ่งที่บ่งการภายนอกทำให้เกิดความเครียด ขณะเดียวกันการเรียนรู้อย่างมีความหมาย ต้องการเรียนสิ่งใหม่ที่สัมพันธ์กันกับสิ่งที่ผู้เรียนรู้อยู่แล้ว ดังนั้นการเรียนแบบท่องจำกับการเรียนอย่างมีความหมายไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเอง ผู้เรียนจะต้องมีความเกี่ยวข้องกับความรู้เดิม

ออกซุเบล (อ้างถึงใน วรรณทิพา รอดแรงค้า, 2540 : 9) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้อย่างมีความหมายว่าประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ

1. การสร้างมนโนคติ (Concept Formation) การสร้างมนโนคติเป็นกระบวนการแยกลักษณะสำคัญที่เหมือน ๆ กันของวัตถุ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ออกมารวมสร้างขึ้นเป็นมนโนคติ

2. การดูดซึมมนโนคติ (Concept Assimilation) คือ การเรียนมนโนคติจากคำจำกัดความแทนที่จะศึกษาหรือเรียนด้วยตนเอง เด็กก่อนเข้าโรงเรียนยังไม่มีวุฒิภาวะทางสมองพอที่จะสัมพันธ์คำจำกัดความเข้ากับ โครงสร้างความรู้ของตนได้ เด็กเล็กจึงต้องสร้างมนโนคติเอง มโนคติของเขาเป็นมนโนคติง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน แต่ก็ป็นวิธีที่ถูกต้องที่เขาคิดค้นด้วยตนเอง ส่วนเด็กในวัยเข้าเรียนจะเรียนมนโนคติด้วยการดูดซึม คือ มีวุฒิภาวะทางสมองพอที่จะสัมพันธ์คำจำกัดความเข้ากับ โครงสร้างความรู้ของตนได้

เมื่อเด็กสามารถสัมพันธ์ลักษณะมนโนคติใหม่เข้ากับโครงสร้างความรู้ของเขาได้โดยไม่ต้องอาศัยสิ่งที่เป็นรูปธรรม เด็กก็รับมนโนคติได้รวดเร็ว ต่อมาเด็กจะรู้สึ่ว่าสำหรับมนโนคติที่ยากและซับซ้อนนั้นเขาสร้างเองได้ยาก ฉะนั้นเด็กจึงไม่ค่อยสร้างเอง มโนคติยาก ๆ ก็ใช้วิธีการดูดซึมรับไป

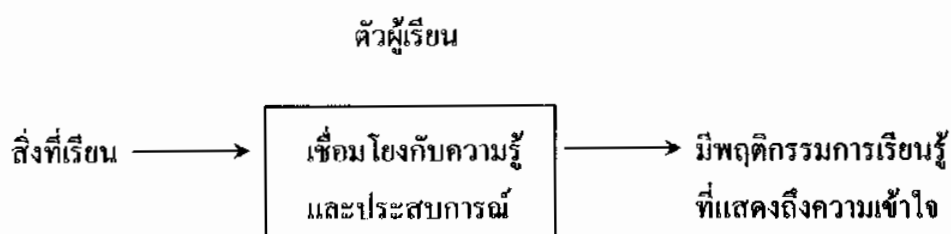
การเรียนรู้อย่างมีความหมายของ ออกซุเบล ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ

3 ประการ มีดังนี้

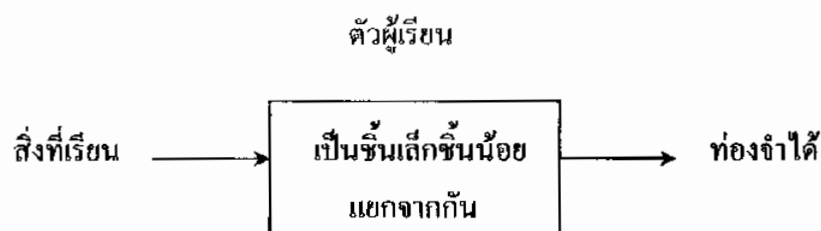
1. ความรู้ใหม่ต้องมีความหมายเชิงเหตุและผลต่อเนื่องกับความรู้เดิมของผู้เรียน
2. โครงสร้างความรู้เดิมของผู้เรียนต้องสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้

3. ผู้เรียนต้องสนใจ และมีเจตนาแน่วแน่ที่จะเรียนรู้อย่างมีความหมาย

กล่าวโดยสรุปการเรียนรู้ของ ออซูเบล อาจแบ่งความแตกต่างของการเรียนรู้ได้ 2 ประเภท คือ การเรียนรู้แบบท่องจำ ซึ่งเป็นการรับรู้สิ่งที่เรียนและพยายามจดจำให้ได้ และการเรียนรู้ที่มีความหมายเป็นการเรียนรู้โดยการนำสิ่งที่เรียนรู้เชื่อมโยงเข้ากับความรู้หรือประสบการณ์เดิม ซึ่งความแตกต่างของการเรียนรู้ทั้ง 2 แบบซึ่งแสดงได้ด้วยภาพ ดังต่อไปนี้ (กึ่งฟ้า สินธุวงษ์, 2527 : 170)

ภาพประกอบ 1 การเรียนรู้ที่มีความหมาย (กึ่งฟ้า สินธุวงษ์, 2527 : 170)

ภาพประกอบ 2 การเรียนรู้แบบท่องจำ (กึ่งฟ้า สินธุวงษ์, 2527 : 170)

4. การสอนมโนคติ

การที่จะสอนนักเรียนให้เกิดมโนคติ ผู้สอนควรมีหลักการตามที่ ดี เซคโค (De Cecco, 1974 : 123) ได้เสนอแนะวิธีการสอนให้เกิดมโนคติไว้ 9 ขั้นตอน ซึ่งสามารถนำไปปฏิบัติได้ คือ

1. ครูตั้งวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมว่า ผู้เรียนควรจะแสดงพฤติกรรมอะไรบ้าง หลังจากที่ได้เรียนรู้ความถี่รวบยอดนั้นไปแล้ว ในการกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมนั้น ครูควรมีวิธีวัดจุดประสงค์ที่แสดงออกและมีวิธีบอกความต้องการเพื่อสอนในขั้นต่อไป นอกจากนี้

ครูควรให้ผู้เรียนมีวิธีการวัด การแสดงความสามารถของตนเอง และวิธีที่จะบอกได้ว่า การเรียนรู้ในมโนคติจะสมบูรณ์เมื่อไร การวัดผลด้วยตนเองของผู้เรียนเป็นหนทางที่จะสร้างการเสริมแรง

2. ลดจำนวนคุณลักษณะในด้านมโนคติที่ซับซ้อน แล้วเน้นคุณลักษณะที่สำคัญให้ชัดเจน สิ่งที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้คุณค่า จำนวนจุดเด่นและความสัมพันธ์ของคุณลักษณะต่างๆของมโนคติ ครูควรช่วยวิเคราะห์ห่มโนคินั้นด้วย และกำหนดพร้อมทั้งชี้บอกคุณลักษณะ และจำนวนของคุณลักษณะจะต้องทำก่อนดำเนินการสอนจริง วิธีการที่ครูควรใช้ก็คือ ละเลยคุณลักษณะที่ไม่สำคัญบางอย่างแล้วเน้นคุณลักษณะบางอย่างที่คิดว่าสำคัญ รวมทั้งการจัดคุณลักษณะให้มีน้อยแบบ

3. ครูควรอธิบายประโยชน์ของมโนคติให้แก่ผู้เรียน ให้เห็นถึงการเรียนรู้ในการใช้คำพูดและมโนคติว่าจะแสดงออกได้อย่างไร เพราะจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ดีขึ้น การเรียนรู้คำ และการเรียนรู้มโนคติ มีส่วนที่ร่วมกันอยู่มากและทำให้ผู้เรียนได้เข้าใจมโนคินั้น

4. การแสดงตัวอย่างมโนคติที่มีความสัมพันธ์และ ไม่มีความสัมพันธ์กันให้แก่ผู้เรียน ตัวอย่างเช่น มโนคติที่มีความสัมพันธ์กัน เช่นเครื่องใช้ไฟฟ้า ตัวอย่างได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม เเคร์ด ส่วนตัวอย่างที่ไม่สัมพันธ์กันได้แก่ ตู้ โต๊ะ เก้าอี้ เป็นต้น เพราะการเรียนรู้มโนคติ จะเริ่มจากการเดาค้น แล้วจึงทดสอบการเดาด้วยตัวอย่าง และยังคงเดาค่อยไปถ้าตรงกับตัวอย่างเขาก็ต้องเปลี่ยนแปลงการเดาจนกระทั่งห้ได้มโนคติที่ถูกต้อง การเรียนรู้มโนคติของนักเรียนจึงเป็นไปในลักษณะการจำแนกความแตกต่างและการสรุปรวมนั่นเอง

5. เสนอตัวอย่างแต่ละตัวอย่างในเวลาใกล้เคียงกัน หรือพร้อมกัน เฝื่อนใจในการเรียนรู้ก็คือการรับรู้ในลักษณะของความใกล้เคียงกัน หรือพร้อมกัน จะได้ผลดีกว่าวิธีอื่นทั้งนี้ก็เพราะผู้เรียนไม่จำเป็นต้องอาศัยความจำในตัวอย่างเก่า ๆ

6. การเสนอตัวอย่างที่มีความสัมพันธ์กัน แล้วให้ผู้เรียนได้คิดว่าเป็นมโนคติของสิ่งเร้าหรือไม่ เป็นการสอนโดยเน้นการสรุปความคิดทั่วไปและดูความสามารถของผู้เรียนในการตอบสนองต่อสิ่งเร้าใหม่ที่อยู่ในขอบข่ายของมโนคติเดียวกัน

7. การทดสอบการเรียนรู้มโนคติของผู้เรียนเป็นการทดสอบการเรียนรู้มโนคินั้น ๆ โดยการนำตัวอย่างใหม่ของมโนคติที่มีความสัมพันธ์กัน และไม่สัมพันธ์กัน มาสอบถามผู้เรียน และให้ผู้เรียนเลือกเฉพาะที่สัมพันธ์กันเท่านั้น

8. ให้ผู้เรียนให้คำนิยามหรือคำจำกัดความของมโนคินั้น การเรียนรู้มโนคติต้องอาศัยการเรียนรู้ภาษา แม้ว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้ที่จะบอกมโนคติได้ ทั้ง ๆ ที่ขาดความสามารถที่จะให้คำจำกัดความก็ตาม แต่ก็เป็นการเรียนรู้มโนคติทางหนึ่งและเป็นการฝึกการให้คำจำกัดความ ผู้เรียนจะให้คำจำกัดความได้ดีขึ้นเรื่อย ๆ ถ้าเขาได้เรียนและเข้าใจมโนคินั้นได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง

9. ครูควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ตอบสนองและครูควรให้การเสริมแรงในการตอบสนองที่ถูกต้องของผู้เรียน เป็นหลักการเรียนรู้ทั่วไปในการให้การเสริมแรงแก่การเรียนรู้ที่ถูกต้องซึ่งการเรียนรู้แบบโน้มน้าวเช่นเดียวกันกับผู้เรียนต้องการเสริมแรง โดยเฉพาะการเสริมแรงในทางบวก เช่น การชมหรือการให้รางวัล บางครั้งการเสริมแรงที่เกิดขึ้นอาจมาจากการบอกกล่าวของครู

พรรณี ช. เจนจิต (2538 : 423) ได้เสนอลำดับขั้นการสอนเพื่อให้เกิดมนต์ไว้ดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมว่าเมื่อเรียนมนต์ใดแล้วจะทำอะไรได้บ้าง
2. วิเคราะห์มนต์ที่จะให้เรียน ถ้ามนต์ที่จะเรียนมีหลายลักษณะ พยายามลดลักษณะที่ไม่จำเป็นลง โดยจัดลำดับเป็นหมวดหมู่เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจง่าย
3. ใช้สื่อทางภาษาในการสอน อธิบายให้เข้าใจหรือแนะนำให้สังเกตลักษณะร่วมที่เด่นการใช้ภาษาเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเรียนมนต์ ผู้เรียนจะต้องรู้จักคำมา ๆ
4. ตัวอย่างที่นำมาให้ดูควรมีทั้งตัวอย่างที่ถูก และตัวอย่างที่ผิดควบคู่กันไป จะได้ผลดีกว่าตัวอย่างที่ถูกเพียงอย่างเดียว
5. ให้ดูตัวอย่างต่าง ๆ ทั้งในทางบวกและทางลบต่อเนื่องกันไป แต่ให้ตัวอย่างทางลบก่อน แล้วตามด้วยตัวอย่างทางบวก จะทำให้เรียนมนต์ได้ง่ายขึ้น
6. เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามได้ตอบ และให้กำลังใจเป็นการเสริมแรงทุกระยะ ถือว่าการเสริมแรงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการเรียนมนต์
7. พยายามให้นักเรียนอธิบายความเข้าใจเกี่ยวกับมนต์ที่เรียนไปด้วยคำพูดของตนเอง จากที่กล่าวมาพอจะสรุปได้ว่า การสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดมนต์เป็นสิ่งสำคัญ เพราะมนต์เป็นรากฐานของความคิดและการสื่อความหมายออกให้ผู้อื่นได้เข้าใจ เป็นใจความหลักของเนื้อหาความรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละคน การสอนเพื่อให้เกิดมนต์มีวิธีการหลายรูปแบบตามแนวคิดของผู้สอนที่จะใช้สอน และผู้สอนควรเลือกใช้ให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงลักษณะของวิชาและวุฒิภาวะความพร้อมของผู้เรียน

3. วิธีสอนให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย

กึ่งฟ้า สีนทวงษ์ (2527 : 171) ได้กล่าวถึงวิธีสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซุเบล ไว้ว่าวิธีเรียนจะขึ้นอยู่กับเงื่อนไขต่าง ๆ 3 ประการ มีดังนี้

1. ความรู้ใหม่ต้องมีความหมายเชิงเหตุและผลต่อเนื้อกับความรู้อันเดิมของผู้เรียน
2. โครงสร้างความรู้เดิมของผู้เรียนต้องสัมพันธ์กับความรู้ใหม่ได้

3. ผู้เรียนต้องสนใจ และมีเจตนาแน่วแน่ที่จะเรียนรู้อย่างมีความหมาย

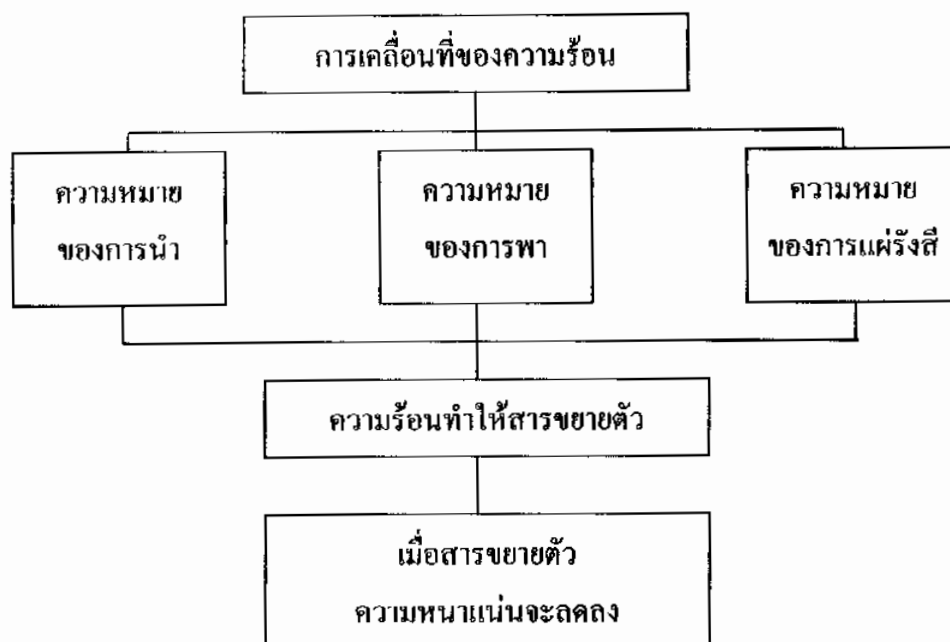
ในการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมายตามแนวคิดของ ออซูเบล (อ้างถึงในพรณี ช. เจนจิต, 2538 : 399) ได้เสนอว่าในการเรียนเพื่อให้มีความหมายกับผู้เรียนนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดมโนคติหรือกลุ่มของความคิด (Set of Ideas) ใ้กับผู้เรียนก่อนที่จะเรียน ซึ่งมี 2 ลักษณะ ดังนี้คือ

1. ก่อนจะสอนสิ่งใหม่ สั้รวจความรู้ความเข้าใจของเด็กเสียก่อนว่ามีพอที่จะทำ ความเข้าใจในเรื่องที่จะเรียนใหม่หรือไม่ ถ้ายังไม่พอก็ต้องจัดให้

2. ช่วยให้ผู้เรียนจำสิ่งที่เรียนไปแล้วได้ โดยวิธีช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความเหมือนและความแตกต่างของความรู้ใหม่ และความรู้เดิม โดยที่ ออซูเบล ให้ข้อสังเกตว่าในการสอนนั้น ถ้าสอนความรู้ใหม่กับนักเรียนโดยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับความรู้เดิม ผู้เรียนจะลืมง่าย แต่ถ้า ความรู้ใหม่ต่างจากความรู้เดิมจะช่วยทำให้จำได้นาน ดังนั้นในการสอนให้คำนึงถึงความแตกต่าง ระหว่างสิ่งที่เรียนรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้ ดังนั้นในขณะที่เดียวกันต้องให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยง ความรู้ใหม่เข้ากับความรู้เดิมได้ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอน โดยที่คำนึงในแง่ของความเหมือน และความแตกต่างจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และจำ

ฉะนั้นในการสอนมโนคติใดที่ใหม่จะเป็นสิ่งที่มีความหมายกับเด็ก ถ้าเด็กสามารถ เชื่อมโยงได้กับประสบการณ์เดิม และขณะเดียวกันถ้าเชื่อมโยงได้กับความคิดอื่น ๆ ในขณะที่เรียน สิ่งใหม่ สิ่งต่าง ๆ จะมีความหมายเมื่อสัมพันธ์กับผู้เรียน ดังนั้นก่อนที่ครูจะสอนสิ่งใดให้กับ นักเรียน ให้ดูว่าเด็กพร้อมที่จะรับสิ่งใหม่หรือยัง หมายความว่ามีความรู้เดิมพอที่จะเข้าใจใน สิ่งใหม่ ถ้ายังไม่พอจะต้องจัดประสบการณ์ให้

ออซูเบล (อ้างถึงในกิ่งฟ้า สินธุวงษ์, 2527 : 170) มีความเชื่อว่าเนื้อหาหนึ่ง ๆ จะ ประกอบด้วยมโนคติที่สามารถนำมาจัดต่อให้ต่อเนื่องกันได้ โดยมโนคติที่อยู่บนยอดของฐานจะ ครอบคลุมและรวบรวมไว้ซึ่งใจความของมโนคติที่อยู่รองลงไป ผู้สอนควรจะเริ่มสอนด้วยมโนคติ ที่ครอบคลุมและมีลักษณะเป็นนามธรรม แล้วย่อย ๆ เจาะลึกลงไปถึงมโนคิย่อย ๆ ที่เกี่ยวข้อง ต่อไป ดังแสดงในภาพ

ภาพประกอบ 3 การจัดเนื้อหาความรู้อย่างเป็นระบบ และมีขั้นตอนจากมโนคติที่อยู่กับยอด จะครอบคลุมมโนคติที่อยู่รองลงไป (กิ่งฟ้า สันทรวงษ์, 2527 : 170)

กล่าวโดยสรุปการสอนให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมาย ควรจะต้องจัดเนื้อหาให้เป็นระบบ เรียบเรียงข้อมูลข่าวสารที่ดึงดูดให้ผู้เรียนออกเป็นหมวดหมู่ หรือให้หลักการกว้าง ๆ โดยมีมโนคติใดที่มีความหมายครอบคลุมเนื้อหาส่วนใหญ่จะอยู่บนสุด ซึ่งจะรวบรวมมโนคติที่อยู่รองลงไป เป็นการเรียนรู้โดยการนำความรู้ใหม่มาเชื่อมโยงกับความรู้ที่มีอยู่แล้วหรือประสบการณ์เดิม ทำให้นักเรียนได้เกิดความเข้าใจ ครูต้องสำรวจความรู้เดิมว่านักเรียนมีความรู้ เนื้อหาสาระในเรื่องที่จะเรียนอย่างไรบ้าง เพื่อที่จะสอนให้เชื่อมโยงกับความรู้เดิม แต่ถ้านักเรียนยังไม่พร้อมผู้สอนต้องจัดประสบการณ์ให้ ก่อนที่จะเรียนเรื่องใหม่ต่อไป)

5. การเปลี่ยนมโนคติของนักเรียน

เนื่องจากมโนคติ เป็นความคิดเห็นของแต่ละบุคคลที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ที่ได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างกัน และนักการศึกษาหลายท่านได้มีความเห็นตรงกันว่า มโนคติบางเรื่องยากที่จะเปลี่ยนแปลงได้ไม่ว่ามโนคตินั้นจะเป็นมโนคติที่ถูกต้องหรือมโนคติที่ผิดหรือคลาดเคลื่อนก็ตาม (จารรง สิทธี, 2537 : 18)

กิลเบิร์ต และคณะ (Gilbert, et al., 1992) ได้สรุปความคิดเห็นทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียนหลังจากการสอนของครู ผู้สอนว่ามี 5 ประเภทคือ

1. ความคิดทางวิทยาศาสตร์ที่มีอยู่เดิมของผู้เรียนยังคงอยู่ คือ ไม่มีการปรับเปลี่ยนในความคิดเห็นเดิมนั้นอันเนื่องมาจากการสอนของผู้สอน
2. การสอนทำให้เกิดความคิดเห็นอันที่สองที่ใช้การเรียนการสอนในโรงเรียนแต่ความคิดเดิมของผู้เรียนยังคงอยู่
3. ความคิดเห็นเดิมของผู้เรียนถูกทำให้มั่นคงขึ้นจากการสอนของผู้เรียน คือผู้เรียนนำเอาสิ่งที่ผู้สอนไปใช้อย่างผิด ๆ เพื่อสนับสนุนความคิดเห็นของตน
4. การสอนวิทยาศาสตร์ทำให้เกิดการผสมผสานความคิดเห็น คือความคิดเห็นของผู้เรียนและความคิดเห็นของครูผู้สอนถูกผสมผสานเข้าด้วยกัน
5. การสอนวิทยาศาสตร์ทำให้ความคิดเห็นของผู้เรียนขยายกว้างขึ้นและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับความคิดของนักวิทยาศาสตร์

6. การสอนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนมโนคติ

วัตถุประสงค์ของการสอนวิทยาศาสตร์มีความปรารถนาที่จะให้นักเรียนเปลี่ยนความคิดของตน ให้เป็นความคิดทางวิทยาศาสตร์ วิธีการส่งเสริมการเปลี่ยนมโนคติที่ไม่ถูกต้องของนักเรียนให้ถูกต้อง อาศัยแนวคิดของคอนสตรัคติวิซึม และ โมเดลการเรียนรู้มโนคติ ออสบอน (Osborne, 1983 อ้างถึงในวรรณพิพา รอดแรงคำ, 2540 : 51) ได้เสนอส่วนประกอบในบทเรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนมโนคติ ดังนี้

1. การเตรียมบทเรียนของครู ที่นำไปสู่ความเข้าใจความคิดของนักวิทยาศาสตร์และความคิดของนักเรียน
2. นักเรียนจะเกิดความคุ้นเคยกับบริบทของความคิดต่าง ๆ จากประสบการณ์ที่ได้รับจากปรากฏการณ์ที่นำมาอภิปรายร่วมกัน
3. นักเรียนสามารถทำให้ความคิดของตนที่เกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่นำมาอภิปรายได้ชัดเจนขึ้น
4. นักเรียนเสนอความคิดของตนเองเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการอภิปรายเกี่ยวกับความคิดและความเข้าใจที่แตกต่างกัน

5. นักเรียนและครูควรรู้คุณค่าของความคิดเห็นของคนอื่น ๆ เพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน ความคิดของนักเรียนทุกคนมีคุณค่าต่อประสบการณ์การเรียนรู้ภายในชั้นเรียน

6. การเปลี่ยนสภาพความคิดที่แตกต่างกันเพื่อนักเรียนจะให้เห็นว่าความคิดทางวิทยาศาสตร์เป็นความคิดที่สามารถเข้าใจได้ (Intelligible) มีเหตุผลฟังได้ (Plausible) และทำให้บรรลุผลเกิดประโยชน์ต่อการเรียนรู้ต่อไป (Fruitful) ปกติแล้ววิธีการนี้ทำได้โดยการเปรียบเทียบความคิดของนักเรียนกับความคิดที่ฟังปรารถนา

7. การต่อเติมความคิดใหม่เพื่อให้นักเรียนตรวจสอบตัวอย่างของปรากฏการณ์ที่คล้ายคลึงกันหรือปรากฏการณ์ใหม่เพื่อช่วยตัวเองให้รู้คุณค่าว่า ความคิดใหม่เป็นที่เข้าใจได้ มีเหตุผลและมีประโยชน์และสามารถเชื่อมโยงกับความคิดอื่น ๆ ที่อยู่ในการจำระยะยาว

จะเห็นได้ว่าการที่นักเรียนจะสามารถเปลี่ยนมโนคติของตนเองได้นั้น ผู้เรียนจะต้องมีมโนคติใหม่ที่ชัดเจนเพื่อที่จะอธิบายในสิ่งที่ยังขัดแย้งกับมโนคติเดิมที่มีอยู่ เมื่อมโนคติใหม่อธิบายได้ชัดเจนและดีกว่าความคิดเดิม ผู้เรียนก็จะเกิดการยอมรับในความคิดใหม่นั้น การสอนของครูจะต้องพยายามสร้างสถานการณ์เพื่อให้นักเรียนได้ตรวจสอบมโนคติเดิมของตนเองเพื่อให้มีความชัดเจนด้วยตนเอง หรืออาจมีการแลกเปลี่ยนความคิดกับกลุ่มเพื่อน

แผนผังมโนคติ

โจเซฟ ดี โนวาค (Joseph D. Novak) แห่งมหาวิทยาลัยคอร์เนล ได้ศึกษาเทคนิคแผนผังมโนคติและนำแผนผังมโนคติเข้ามาใช้บทบาทในกิจกรรมทางการศึกษา โดยได้เริ่มแนะนำกับนักศึกษาให้เรียนรู้วิธีเรียน (Learninig how to Learn) ในปีคริสต์ศักราช 1975 โนวาค (Novak, 1990 : 941) งานของเขามีพื้นฐานความรู้มาจากทฤษฎีของ เดวิด พี ออซูเบล (David P. Ausubel) ในปีคริสต์ศักราช 1968 ซึ่งเน้นความสำคัญของความรู้เดิมที่สามารถเรียนมโนคติใหม่ได้ โนวาค ลงความเห็นว่ “การเรียนรู้ที่มีความหมายประกอบด้วยการดูคซึ่มมโนคติใหม่และประพจน์เข้าไปในโครงสร้างความรู้ที่มีอยู่” โพลทนิค (1998 : 1)

1. ความหมายของแผนผังมโนคติ

แผนผังมโนคติมาจากศัพท์ภาษาอังกฤษว่า “Concept Map” และได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ให้คำแปลเป็นภาษาไทยแตกต่างกันไป คือ แผนผังมโนคติ แผนภูมิมโนคติ แผนภูมิโนทัศน์ กรอบมโนทัศน์และแผนผังมโนทัศน์ ซึ่งคำดังกล่าวจะมีความหมายเดียวกัน และในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “แผนผังมโนคติ” ไว้ดังนี้

มนัส บุญประกอบ (2533 : 26- 29) ให้ความหมายของแผนผังมโนคติว่า เป็นแผนอย่างหนึ่งที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มมโนคติด้วยเส้นและคำเชื่อมโยงที่เหมาะสม ทำให้สามารถอ่านความสัมพันธ์จากแผนผังมโนคตินั้น เป็นประโยคหรือข้อความที่มีความหมายได้

สุนีย์ สอนตระกูล (2535 : 62) ได้สรุปความหมายของแผนผังมโนคติว่า หมายถึงแผนภาพที่ใช้แสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติต่าง ๆ อย่างมีลำดับชั้น เป็นเครื่องมือที่ใช้เสนอความคิดและแสดงความสัมพันธ์ของมโนคติอย่างมีระบบ

วราวุฒิ สุริยะป้อ (2538 : 14) ได้สรุปและให้ความหมายของแผนผังมโนคติว่า หมายถึง ผังที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของมโนคติอย่างต่อเนื่อง โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นความสัมพันธ์ที่มีความหมายทางภาษาและมีลำดับชั้นลดหลั่นจากมโนคติหลักไปยังมโนติรองและมโนคติเฉพาะ

อนุพันธ์ ราสี (2541 : 16) ได้สรุปความหมายไว้ว่า หมายถึง แผนภาพที่แสดงให้เห็นถึงมโนคติหลักและมโนติรองที่สัมพันธ์กัน โดยใช้คำหรือข้อความเชื่อมโยง เพื่อให้เกิดเป็นประโยคที่มีความหมายและต่อเนื่องเป็นลำดับ ง่ายต่อการเข้าใจในเนื้อหาที่เรียน

สมาน ลอยฟ้า (2542 : 3) กล่าวโดยสรุปว่า แผนผังมโนคติเป็นกระบวนการที่ช่วยให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจัดแสดงแนวความคิดต่าง ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้อยู่ในรูปของรูปภาพหรือแผนที่ โดยมีลักษณะสำคัญดังนี้

- 1) เน้นการมีส่วนร่วม (Participant – Oriented)
- 2) เน้นจากส่วนย่อยไปสู่ภาพโดยรวม (Inductive)
- 3) เป็นกระบวนการที่มีโครงสร้าง (Structured)
- 4) เป็นกระบวนการที่ง่ายและเกิดขึ้นได้เอง (Simple and Intuitive)
- 5) เป็นการนำเสนอด้วยภาพ (Visual)

เวสต์ ฟาร์เมอร์ และวูล์ฟ (West, Farmer and Wolff, 1991 : 93) ให้ความหมายไว้ว่า แผนผังมโนคติ คือแนวทางที่ใช้แสดงเหล่ามโนคติและความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันของเหล่ามโนคติ ดังนั้น มโนคติต่าง ๆ จึงถูกเชื่อมโยงกันด้วยคำศัพท์ต่าง ๆ ซึ่งทำให้สามารถเข้าใจ

องค์ความรู้ส่วนสำคัญที่เป็นความหมายเฉพาะได้ชัดเจน ดังนั้นทุก ๆ แผนผังมโนคติจึงมีทั้ง ส่วนข้อมูลและส่วนที่เป็นการออกแบบ

โนแวนและโกวิน (1984 : 15) ให้ความหมายไว้ว่า แผนผังมโนคติเป็นสิ่งที่ใช้แทน ความสัมพันธ์อย่างมีความหมายระหว่างมโนคติต่าง ๆ ในรูปของประพจน์ (Proposition) มโนคติ เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กันโดยใช้คำเชื่อม เช่น ท้องฟ้ามีสีน้ำเงิน เป็นประพจน์ที่เกิดจาก ความสัมพันธ์ระหว่าง ท้องฟ้า และ สีน้ำเงิน ซึ่งให้ความหมาย 2 อย่างคือ ท้องฟ้า และสีน้ำเงิน แต่เมื่อ นักเรียนได้เรียนประพจน์นี้แล้วจะเกิดความหมายที่แตกต่างกันในภายหลัง เช่น ท้องฟ้า คืออากาศและอากาศไม่มีสี แต่วัตถุที่อยู่ในอากาศสะท้อนกับแสงอาทิตย์ทำให้เกิดสีทำให้มองดู เป็นสีน้ำเงิน

คลิเบร์น (Clibron, 1987 : 426) กล่าวไว้ว่า แผนผังมโนคติเป็นเครื่องมือที่ใช้เสนอ กรอบแนวคิด และความสัมพันธ์ของมโนคติที่เกี่ยวข้องกันเป็นระบบ

ซิมเมโร และคาวลีย์ (Zimmaro and Cawley, 1998 : 1) อธิบายไว้ว่า แผนผังมโนคติ เป็นการนำเสนอโครงสร้างความรู้ออกเป็นแผนภาพ เป็นการสร้างโดยอาศัยหลักเกณฑ์กลุ่มของ ความคิดหรือข้อมูลที่เป็นลักษณะเฉพาะของความเข้าใจเหล่านั้น การนำเสนอนี้สร้างออกมา ในรูปของการวาดหรือภาพอธิบายที่แสดงว่านักเรียนทำการเชื่อมโยงมโนคติต่าง ๆ จากการเรียนรู้ ในหลักสูตรและมโนคติอื่น ๆ ที่พวกเขาเรียนรู้มาก่อนแล้ว

การ์ดเนอร์ (Gardner, 1980 อ้างถึงในวิภา เกียรติธนะบำรุง, 2538 : 9) กล่าวถึง แผนผังมโนคติไว้ว่า “แผนผังมโนคติ เป็นสิ่งแสดงถึงมโนคติอย่างน้อย 2 มโนคติ ที่เชื่อมโยงกัน อย่างเป็นเหตุเป็นเหตุผล โดยมีคำกริยาซึ่งเป็นคำเชื่อมให้เกิดการประสานกันระหว่างมโนคติใหม่ กับมโนคติที่เรียนมาก่อนแล้ว แผนผังมโนคติจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายได้ โดยการจัดแสดงให้เห็นความแตกต่างของมโนคติที่จำเพาะเจาะจงไปเรื่อย ๆ โดยมีมโนคติที่เจาะจง อยู่ล่างสุด

ฮิน ไฟรและโนแวน (Heinze Fry and Novak, 1990 : 461- 472) ได้กล่าวถึง แผนผังมโนคติว่า เป็นวิธีการเรียนรู้ซึ่งได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการเรียนรู้ อย่างมีความหมาย แผนผังมโนคติจะประกอบด้วยมโนคติตั้งแต่ 2 มโนคติ เชื่อมโยงกันด้วยเส้น และคำเชื่อม (Propositional Linkage) แสดงความสัมพันธ์และแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างของ มโนคติเป็นลำดับขั้น ซึ่งมโนคติที่มีความหมายกว้างและครอบคลุม (General Concept) จะจัดไว้ ด้านบนสุดของแผนผังมโนคติที่แคบหรือเป็นมโนคติที่เจาะจง (Specific Concept) จะอยู่ด้านล่าง ตามลำดับ

ไวท์ และ กันสโตน (White and Gunstone, 1992 อ้างถึงในวรรณทิพา, 2540 : 31) กล่าวถึงแผนผังมโนคติว่าเป็นการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ ตามความคิดของแต่ละบุคคล ส่วนมากแล้วแผนผังมโนคติจะใช้กับถ้อยคำที่บ่งบอกถึงเนื้อหาของบทเรียนที่เรียน จุดประสงค์ของแผนผังมโนคติ คือค้นหาว่าผู้เรียนเชื่อมโยงความคิดหรือเห็นโครงสร้างของเนื้อหาหลักอย่างไร ผู้เรียนอาจรู้ข้อเท็จจริงแต่ละอย่างแต่จะประกอบเข้าด้วยกันอย่างไร แผนผังมโนคติจะเน้นเจาะจงไปที่โครงสร้าง เชื่อมโยงและล้วงเอาความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติที่ผู้เรียนรู้ออกมา

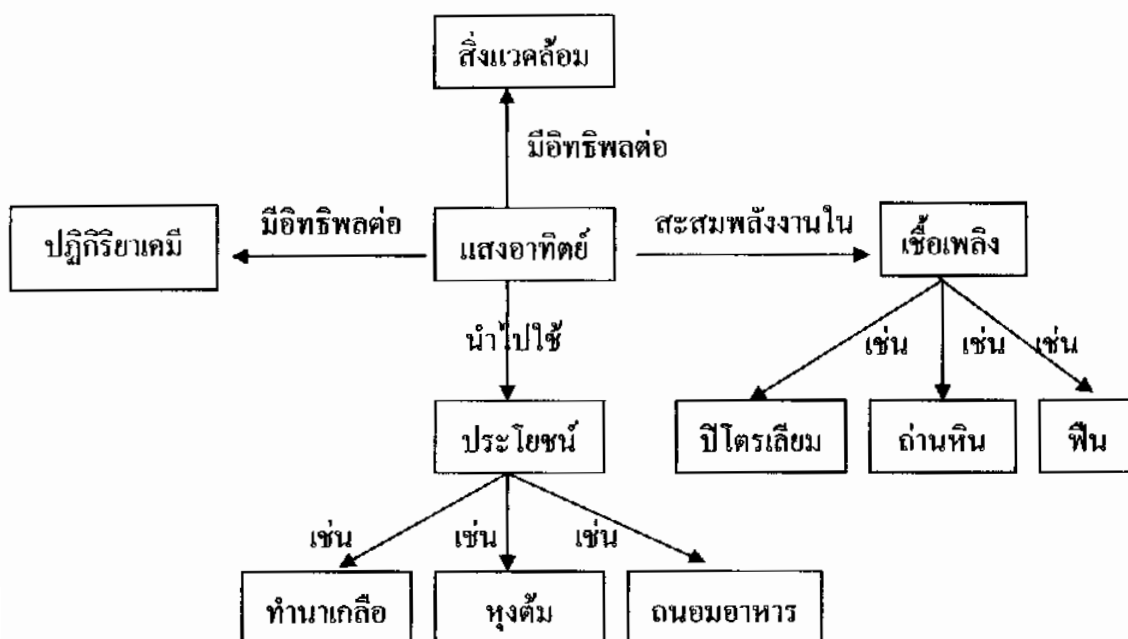
สรุปความหมายของแผนผังมโนคติได้ว่า เป็นแผนผังแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติ ที่เกี่ยวข้องกันด้วยเส้นบางครั้งมีคำเชื่อมระหว่างมโนคติ เพื่อให้สามารถอ่านความสัมพันธ์จากแผนผังได้เป็นประโยคหรือเป็นข้อความที่มีความหมาย โดยการเขียนจะมีมโนคติที่กว้างครอบคลุมอยู่บนสุดของแผนผัง แล้วลดหลั่นความสำคัญของมโนคติที่มีความหมายแคบ หรือเฉพาะเจาะจงหรือเป็นตัวอย่งจะอยู่ล่างสุดของแผนผังมโนคติ

2. ประเภทของแผนผังมโนคติ

เมอร์ล ตัน (Merle Tan) แห่งมหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ได้จำแนกประเภทของแผนผังมโนคติออกเป็น 4 ชนิด (มนัส บุญประกอบ, 2533ก : 26- 29) ดังต่อไปนี้

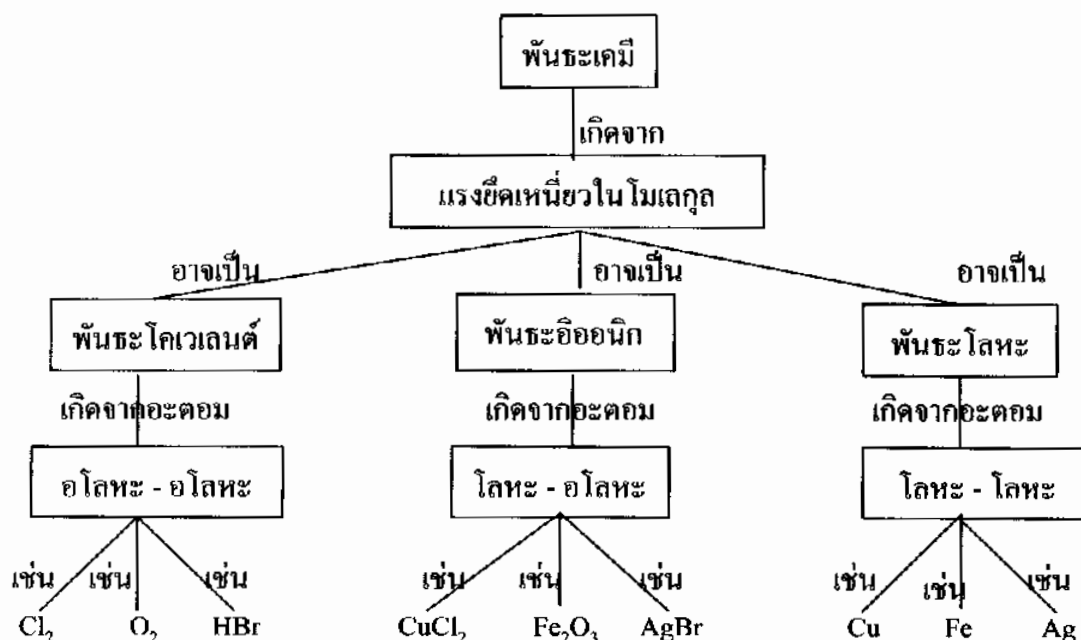
1. ชนิดกระจายออก (Point Grouping) หรือแบบซี่แสดง โดยเริ่มจากคำที่เป็นมโนคติหลัก แล้วเชื่อมโยงกระจายออกไปทุกทิศทางเพื่อเชื่อมต่อกับมโนติย่อยอื่น ๆ ตัวอย่าง เช่น

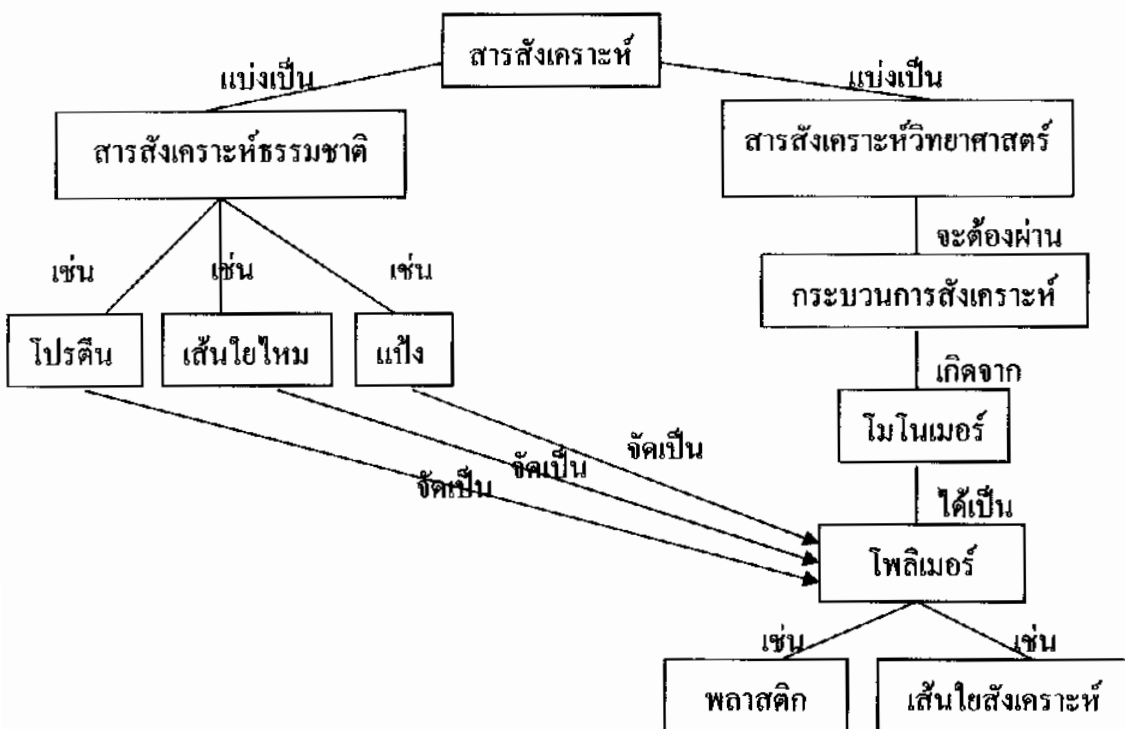
ภาพประกอบ 4 ตัวอย่างแผนผังมโนคติชนิดกระจายออก (มนัส บุญประกอบ, 2533ก : 27)

2. ชนิดปลายเปิด (Opened Grouping) เป็นแผนผังมโนคติที่แสดงการเชื่อมโยงกลุ่มของมโนคติต่าง ๆ ตคหลันกันลงไปตามลำดับความสำคัญของมโนคติที่ผู้เขียนกำหนดไว้ เช่น

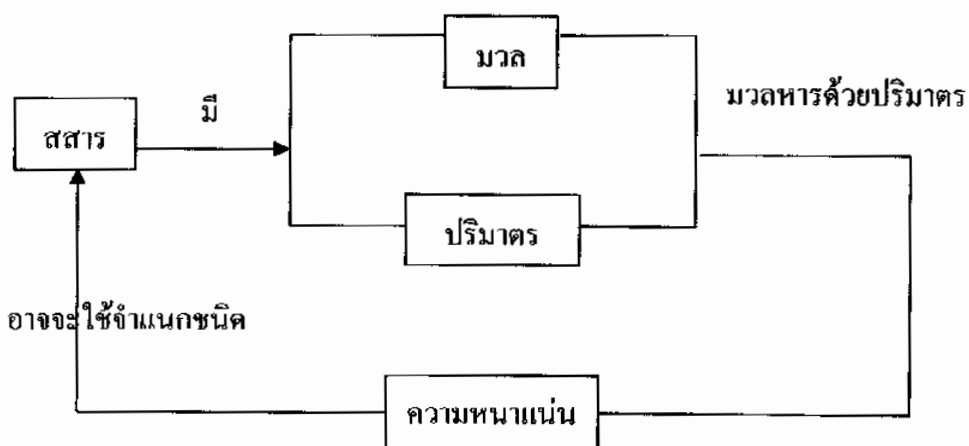
ภาพประกอบ 5 ตัวอย่างแผนผังมโนคติชนิดปลายเปิด (มนัส บุญประกอบ, 2533ก : 28)

3. ชนิดเชื่อมโยง (Linked Grouping) เป็นแผนผังมโนคติที่มีลักษณะคล้ายกับชนิดปลายเปิด แต่มีการเชื่อมโยงข้ามชุดระหว่างมโนคติ

ภาพประกอบ 6 ตัวอย่างแผนผังมโนคติชนิดเชื่อมโยง (มนัส บุญประกอบ, 2533ก : 28)

4. ชนิดปลายปิดหรือปิดล้อมเป็นวง (Closed grouping) เป็นแผนภูมิโมโนคติที่ค่อนข้างจะมีลักษณะจำกัดอยู่ในตัวเอง ตัวอย่างเช่น

ภาพประกอบ 7 ตัวอย่างแผนผังมโนคติชนิดปลายปิด (มนัส บุญประกอบ, 2533ก : 29)

จากการจำแนกประเภทของแผนผังมโนคติ จะเห็นได้ว่าแผนผังแต่ละประเภทมีลักษณะที่แตกต่างกันหลายประการ ซึ่งแต่ละชนิดก็มีทั้งข้อดีและข้อจำกัดที่ไม่เหมือนกัน บางประเภทใช้เขียนในมโนคติที่ซับซ้อนกว้างขวาง แต่บางประเภทการเขียนค่อนข้างจะจำกัด ซึ่งจะใช้ประเภทใดนั้นก็ขึ้นอยู่กับเหตุผลของผู้เขียนที่จะเลือกใช้ให้เหมาะสม อาจจะเขียนโดยการผสมผสานประเภทของแผนผังมโนคติเข้าด้วยกัน ก็ย่อมขึ้นอยู่กับมโนคติที่มีอยู่ของผู้เขียน หรืออาจจะนำแผนผังมโนคติที่เขียนขึ้นครั้งแรกมาจัดลำดับความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติต่าง ๆ ใหม่ย่อมก่อให้เกิดความหมายใหม่ด้วย

3. การสร้างและการใช้แผนผังมโนคติ

โนแวก (1984 : 46) เป็นผู้ที่ได้นำเอาทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซูเบล มาเป็นพื้นฐานในการสร้างระบบการเรียนการสอนแบบการจัดแผนผังมโนคติ มีขั้นตอนหลักดังนี้

- 1) กิจกรรมขั้นเตรียมตัว
- 2) ปฏิบัติการเขียนแผนผังมโนคติ

ในการฝึกให้นักเรียนเขียนแผนผังมโนคติด้วยตนเอง จำเป็นต้องชักจูงให้เห็นคุณค่าและความสำคัญแล้วจึงฝึกฝนเป็นรายบุคคลหรือกลุ่มย่อย (มนัส บุญประกอบ, 2533จ : 22- 24) เริ่มจาก

กิจกรรมขั้นเตรียมตัว

1. ครูแนะนำแผนผังมโนคติ กำหนดคำให้ผู้เรียนบอกความแตกต่าง ว่าคำใดเป็นชื่อวัตถุ คำเชื่อมโยงและชื่อเหตุการณ์ อาจฝึกให้กำหนดรายการคำต่าง ๆ ลงในตาราง

ตาราง 1 ตัวอย่างของการกำหนดรายการคำต่าง ๆ

รายการวัตถุ	รายการของเหตุการณ์	รายการคำเชื่อมโยง
รถยนต์	ฝนตก	เช่น
ต้นไม้	การคิด	เป็น
หนังสือ	เสียงฟ้าร้อง	คือ
-	-	-
-	-	-

2. ให้ผู้เรียนอธิบายถึงสิ่งที่ตนเองคิด เมื่อได้ยินคำต่าง ๆ เช่น รถยนต์ งานวันเกิด สุนัข ฯลฯ ครูอธิบายว่าแม้เราจะใช้คำเดียวกัน แต่ทุกคนแต่ละคนอาจคิดถึงสิ่งที่แตกต่างกัน ภาพในใจสำหรับคำต่าง ๆ เหล่านี้เราเรียกว่า “มโนคติ” ครูอธิบายคำว่า “มโนคติ” ให้ผู้เรียนรู้จัก ครูแนะนำว่าเหตุที่เรามีปัญหาในการเข้าใจซึ่งกันและกัน บางครั้งอาจจะเป็นเพราะมโนคติของเราไม่เหมือนกัน แม้ว่าเราจะรู้จักคำ ๆ เดียวกัน ซึ่งคำเหล่านั้นแท้จริง คือ เครื่องหมายของมโนคติ แต่มนุษย์แต่ละคนจะต้องหาความหมายสำหรับคำเหล่านั้นด้วยตนเอง ดังนั้นเราจึงให้ความหมายของคำแต่ละคำแตกต่างกัน มโนคติจึงแตกต่างกัน “คำเชื่อมโยง” ไม่ใช่คำมโนคติแต่จะใช้คำเหล่านี้ทั้งในการเขียนและการพูดและใช้ด้วยกันกับคำที่แสดงมโนคติ เพื่อสร้างให้เป็นประโยคที่มีความหมาย

3. คำวิสามานยนามไม่ใช่คำที่แสดงมโนคติ แต่เป็นชื่อเฉพาะของคน เหตุการณ์ สถานที่ หรือวัตถุ ครูยกตัวอย่างเพื่อให้ผู้เรียนเห็นความแตกต่างระหว่างคำที่แสดงเหตุการณ์หรือวัตถุกับคำวิสามานยนามซึ่งเป็นคำเฉพาะ เช่น ชื่อคน ชื่อสถานที่

4. ใช้คำที่แสดงมโนคติจำนวน 2 คำ และ คำเชื่อมสร้างประโยคสั้น ๆ 2-3 ประโยค เพื่ออธิบายให้เห็นว่าคำที่แสดงมโนคติรวมกันเข้ากับคำเชื่อมตามที่เรารู้กันอยู่นั้นสามารถสื่อความหมายได้อย่างไร ตัวอย่างเช่น สุนัข กำลังวิ่ง หรือ มีเมฆและท้องฟ้า

5. เลือกข้อความจากหนังสือ ประมาณหนึ่งหน้า เลือกตอนที่มีสาระสำคัญชัดเจน ให้ผู้เรียนเลือกคำที่เป็นมโนคติแล้วอภิปรายว่ามีมโนคติใดที่สำคัญที่สุด สังเกตคำเชื่อมและคำแสดงมโนคติบางคำ ซึ่งมีความหมายสำคัญน้อยลดหลั่นลงไป

กิจกรรมการสร้างแผนผังมโนคติ

1. เลือกข้อความจากหนังสือ ประมาณหนึ่งหน้า เลือกตอนที่มีสาระสำคัญชัดเจน ให้ผู้เรียนเลือกคำที่เป็นมโนคติแล้วอภิปรายว่ามีมโนคติใดที่สำคัญที่สุดและครอบคลุมมากที่สุด เขียนไว้เป็นหัวข้อของรายการมโนคติ แล้วเรียงลำดับมโนคติจากมโนคติที่กว้างมากไปสู่แคบ แต่โดยปกติแล้วผู้เรียนจะมีความเห็นแตกต่างกัน ซึ่งในการแตกต่างกันในการจัดลำดับมโนคติมีไม่มากนักอาจจะละเอียดได้ จากการเห็นไม่ตรงกันทำให้เห็นว่าความหมายจากคำนี้อาจจะมองได้หลายแบบแตกต่างกัน

2. ให้ผู้เรียนสร้างแผนผังมโนคติ โดยใช้ชุดของคำที่เรียงลำดับไว้ก่อนและเลือกคำเชื่อมที่เหมาะสมที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติ

3. ต่อจากนี้พิจารณาามโนคติของแต่ละสาย เพื่อที่จะพยายามเชื่อมโยงข้ามชุด และให้ผู้เรียนช่วยกันเลือกคำเชื่อมสำหรับใช้เป็นคำเชื่อมข้ามชุด

4. แผนผังมโนทัศน์ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นในครั้งแรก ๆ อาจจะวางมโนทัศน์ไว้ไม่เหมาะสม จึงควรจะสร้างใหม่ เพื่อให้เห็นชัดเจนขึ้น ครูอาจอธิบายให้ผู้เรียนทราบว่าอย่างน้อยควรเขียนใหม่สักสองสามครั้ง เพื่อที่แสดงให้เห็นถึงความสมบูรณ์ของการเขียนและความเข้าใจยิ่งขึ้น

5. ครูและผู้เรียนร่วมกันอภิปรายเกี่ยวกับ เกณฑ์ที่ใช้ในการให้คะแนนแผนผังมโนทัศน์ และให้ผู้เรียนให้คะแนนแผนผังมโนทัศน์ที่สร้างขึ้น อาจมีการอภิปรายถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของแผนผังมโนทัศน์ เพื่อที่จะช่วยให้แผนผังมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

6. แผนผังมโนทัศน์ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นอาจนำเสนอต่อชั้นเรียน และให้ผู้เรียนอ่านแผนผังมโนทัศน์ของตนเองให้เพื่อนฟังตามความเข้าใจของตนเองตามที่คนตีความเข้าใจจากเรื่องราวในหนังสือ

7. ผู้เรียนที่สร้างแผนผังมโนทัศน์แสดงความคิดที่สำคัญ เช่น เรื่องงานอดิเรก กีฬา หรือความสนใจพิเศษที่มีอาจนำมาติดไว้ที่บอร์ด ซึ่งจะทำให้เกิดการอภิปรายกันระหว่างผู้ที่สนใจ

การสร้างแผนผังมโนทัศน์อัลท์ (Ault, 1985 : 41) กล่าวว่า ไม่มีทิศทางในการสร้างที่แน่นอนตายตัว แต่สามารถสร้างได้หลายวิธี ซึ่งแต่ละวิธีนั้นควรจะเริ่มด้วยการแนะนำแนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์ โดยกระทำในรูปของกิจกรรมเกี่ยวกับการเรียนรู้หรือแนะนำโดยตรง นอกจากนี้ได้ให้คำแนะนำขั้นตอนการสร้างแผนผังมโนทัศน์ โดยแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 เลือก การเลือกเรื่องที่จะสร้างแผนผังมโนทัศน์ อาจนำมาจากตำรา สมุดจด คำบรรยายคำอธิบายก่อนการปฏิบัติการ เริ่มจากการอ่านข้อความนั้นอย่างน้อย 1 ครั้ง แล้วสรุปมโนทัศน์ที่สำคัญโดยขีดเส้นใต้หรือประ โยคที่สำคัญ ซึ่งอาจจะเป็นวัตถุหรือเหตุการณ์แล้วลอกมโนทัศน์เหล่านั้นลงในแผ่นกระดาษเล็ก ๆ เพื่อที่สะดวกในการจัดความสัมพันธ์

ขั้นที่ 2 จัดลำดับ นำมโนทัศน์ที่สำคัญซึ่งเขียนลงในแผ่นกระดาษเล็ก ๆ แล้วนำมาจัดลำดับจากมโนทัศน์ที่มีความกว้างไปสู่มโนทัศน์ที่มีความเฉพาะเจาะจง

ขั้นที่ 3 จัดกลุ่ม นำมโนติมาจัดกลุ่มเข้าด้วยกันโดยมีเกณฑ์ 2 ข้อ คือ

1. จัดกลุ่มมโนทัศน์ที่อยู่ในระดับเดียวกัน
2. จัดกลุ่มมโนทัศน์ที่มีความเกี่ยวข้องกันอย่างใกล้ชิด

ขั้นที่ 4 จัดระบบ เมื่อจัดกลุ่มมโนทัศน์แล้ว นำมโนทัศน์ที่มีอยู่ในกลุ่มเดียวกัน มาจัดระบบตามลำดับความเกี่ยวข้อง ซึ่งในขั้นตอนนี้ยังสามารถเปลี่ยนแปลงได้หรืออาจหามโนทัศน์อื่น ๆ มาเพิ่มเติมได้อีก

ขั้นที่ 5 เชื่อมมโนทัศน์ที่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อจัดระบบมโนทัศน์ที่สำคัญแล้ว นำมโนทัศน์ที่มีความสัมพันธ์กันมาเชื่อม โยงกัน โดยการลากเส้นเชื่อม โยงกันและมีคำเชื่อมระบุ

ความสัมพันธ์ไว้ทุกเส้นและจากใส่คำเชื่อมแล้วจะสามารถอ่านได้เป็นประโยค เส้นที่เชื่อมโยงนี้อาจเชื่อมระหว่างมโนคติในชุดเดียวกัน หรือเชื่อมโยงระหว่างชุดของมโนคติที่ต่างกันได้

กล่าวโดยสรุปในการเขียนแผนผังมโนคติจะเริ่มจากการคัดเลือกคำที่เป็นมโนคติ ซึ่งอาจเป็นเหตุการณ์หรือวัตถุ แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญของมโนคติ ให้ลดหลั่นกันลงมา รวมทั้งตัวอย่างจะอยู่ด้านล่างสุดแล้วใส่คำเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างสมเหตุสมผล โดยลากเส้นเชื่อมโยงระหว่างมโนคติในแต่ละคำเชื่อม แก้ไขปรับปรุงจนสวยงาม จะเห็นได้ว่าแผนผังมโนคติ เป็นการเชื่อมโยงมโนคติแต่ละมโนคติเข้าด้วยกันด้วยคำเชื่อม เพื่อให้เกิดประโยคที่มีความหมาย การที่ผู้เรียนจะสร้างแผนผังมโนคติได้ ผู้เรียนจะต้องมีมโนคติในเรื่องนั้นและเข้าใจความสัมพันธ์แต่ละมโนคติ ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติใหม่กับมโนคติเดิมว่าสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งจะไปสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซูเบล ที่ว่า การเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้

การสอนที่ใช้เทคนิคแผนผังมโนคติ ครูจะต้องเตรียมแผนผังล่วงหน้า และให้ผู้เรียนทำกิจกรรมแผนผังมโนคติ แผนผังมโนคติที่เตรียมโดยครูใช้ประโยชน์ในการอธิบาย ขณะเดียวกันแผนผังมโนคติของผู้เรียนนำมาสู่กระบวนการการค้นพบความหมายของผู้เรียน คลิเบิร์ต (1990 : 212) จะเห็นได้ว่าแผนผังมโนคติเป็นการเชื่อมโยงมโนคติแต่ละมโนคติเข้าด้วยกัน ด้วยคำเชื่อม เพื่อให้เกิดประโยคที่มีความหมาย การที่ผู้เรียนจะสร้างแผนผังมโนคติได้ ผู้เรียนจะต้องมีมโนคติในเรื่องนั้นและเข้าใจความสัมพันธ์แต่ละมโนคติ ต้องเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติใหม่กับมโนคติเดิมว่าสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งจะไปสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมายของ ออซูเบล ที่ว่าการเรียนรู้ที่มีความหมายจะเกิดขึ้นได้ เมื่อผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เดิมได้ กระบวนการสร้างแผนผังมโนคติ เป็นวิธีการการเรียนรู้ที่สำคัญมาก คือ การขีดเขียนต้องเป็นธรรมชาติและกระตุ้นความคิดให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างคำ การสร้างแผนผังมโนคติให้มีความตรง ผู้เรียนจะต้องมีพื้นฐานความรู้ ซึ่งเป็นเรื่องยากสำหรับผู้เรียน และยอมรับว่าการได้มามีความจำเป็นต้องรวบรวมหัวข้อกลุ่มคำและข้อมูลจากแบบเรียน คลิเบิร์ต (1990 : 213) ครูต้องทำสิ่งแรก คือ การวางแผนบทเรียนให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างเข้าใจ ควรกำหนดคัมภีร์ของมโนคติที่สำคัญในการสอนให้กับผู้เรียน ผู้เรียนใช้บัญชีคำสร้างแผนผังมโนคติ โคร์ฟ เรย์ (Dorough Ryc, 1997 : 37)

จากบทความที่บรรยายถึงจุดเริ่มต้นของการพัฒนาแผนผังมโนคติเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาทางวิทยาศาสตร์ ข้อคิดเห็นเสนอแนะสำหรับงานวิจัย ได้กล่าวถึงแผนผังมโนคติเป็นเครื่องมือที่ไว้มากในการวัดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างความรู้ ต้องการงานวิจัยที่เกี่ยวกับสิ่งนี้มาก

ไม่เพียงแต่ศึกษาความรู้ที่ได้รับ แต่ต้องมีความชัดเจนในการเปลี่ยนคุณภาพและประมาณของ
มโนคติหรือประพจน์ที่สร้างโดยนักเรียนก่อนและหลังการสอน โนแวก (1990 : 946)

4. เกณฑ์การให้คะแนนแผนผังมโนคติ

โนแวก (1984 : 105) ได้กล่าว ในการให้คะแนนแผนผังมโนคติ มีพื้นฐานเบื้องต้นจาก
ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของ ออซูเบล (Ausubel's Cognitive Learning Theory) โดยเฉพาะ
แนวคิด 3 ประการ คือ

1. โครงสร้างความรู้มีการจัดลำดับขั้นมโนคติ จากมโนคติที่มีความหมายและประพจน์
ที่ครอบคลุมมากไปสู่มโนคติที่เฉพาะและประพจน์ที่ครอบคลุมน้อยกว่า

2. มโนคติในโครงสร้างความรู้ได้รับการจำแนกความแตกต่างเชิงก้าวหน้า จะ
สังเกตเห็นวัตถุหรือเหตุการณ์ที่มีความครอบคลุมและลักษณะพิเศษมากกว่าและจะจำแนกการ
เชื่อมโยงเชิงประพจน์ที่มากกว่าก้ำมโนคติที่สัมพันธ์กัน

3. การประสานสัมพันธ์เชิงบูรณาการ เกิดขึ้นเมื่อมโนคติสองหรือมากกว่าถูกจัดเป็น
ประพจน์ใหม่ที่มีความสอดคล้องกัน หรือมโนคติที่มีความหมายขัดแย้งกัน ได้รับการแก้ไขและ
เพิ่มเติมอีกว่า แผนผังมโนคติก็คล้ายกับภาพวาด บางคนอาจชอบหรือไม่ชอบก็ได้ ครูบางคนจึง
ต้องการการตัดสินใจตัดสินแผนผังมโนคติอย่างง่าย ๆ ซึ่งที่จริงแล้วเราสนใจกรอบความคิดเชิงมโนคติของ
ผู้เรียนก่อนและหลังการเรียนการสอน เพราะเราอยากทราบการเปลี่ยนแปลงเชิงคุณภาพของ
แผนผังมโนคติของผู้เรียน แต่เพราะว่าเราอยู่ในสังคมที่ใช้ตัวเลข ครูและผู้เรียนส่วนมากจึง
ต้องการให้คะแนนแก่แผนผังมโนคติ โนแวก จึงได้สร้างกระบวนการให้คะแนนแบบต่าง ๆ และ
แบบหนึ่งที่เสนอในหนังสือเรียนรู้วิธีเรียน ดังนี้

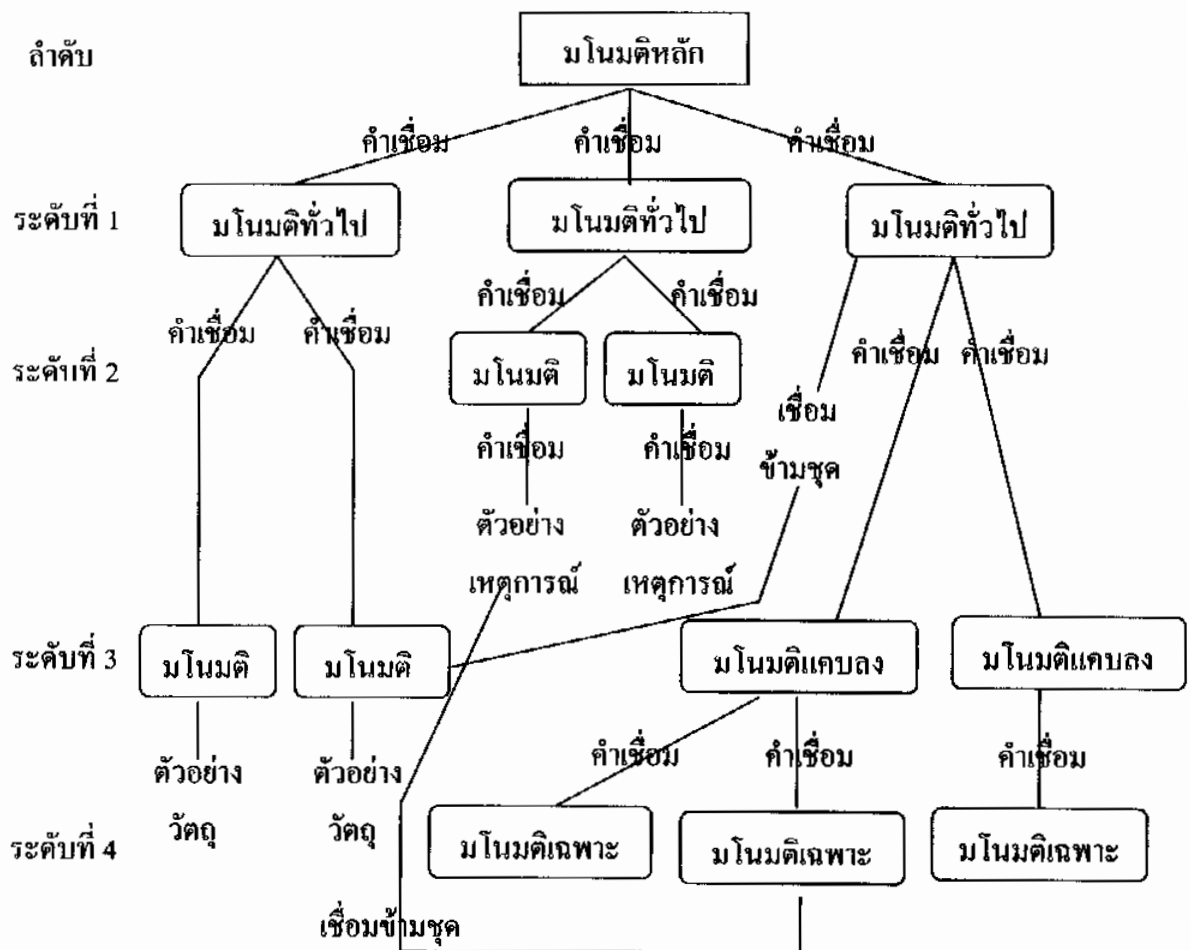
1. ประพจน์ (Propositions) คือ ความสัมพันธ์ของมโนคติ จำนวน 2 มโนคติ ที่
เชื่อมโยงกันโดยใช้คำเชื่อม และทำให้ประพจน์มีความสมเหตุสมผล ให้คะแนน 1 คะแนน
สำหรับแต่ละประพจน์ที่สมเหตุสมผล และมีความหมาย

2. ลำดับขั้น (Hierachy) แผนผังมโนคติได้แสดงถึงระดับของลำดับขั้นหรือไม่โดย
มโนคติที่อยู่รองลงมาเป็นมโนคติที่แคบและเฉพาะเจาะจงและมีความหมายน้อยกว่ามโนคติที่อยู่
ในลำดับแรก ๆ ให้คะแนน 5 คะแนน สำหรับระดับที่สมเหตุสมผลแต่ละระดับของลำดับขั้น

3. การเชื่อมโยงข้ามชุด (Cross link) การเชื่อมระหว่างชุดของมโนคติในแต่ละสาขา
แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการคิดสร้างสรรค์และไม่ซ้ำแบบใคร ควรได้รับการยกย่องหรือ

ให้คะแนนพิเศษ ความสัมพันธ์ที่แสดงนี้หากมีความสมเหตุสมผล ให้คะแนน 10 คะแนน ในแต่ละครั้งของการเชื่อมโยงข้ามชุด

4. ตัวอย่าง (Examples) ตัวอย่างเหตุการณ์หรือวัตถุเฉพาะอย่าง ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่สมเหตุสมผล ของสิ่งที่มีโนมตีบ่งไว้ อาจให้คะแนนตัวอย่างละ 1 คะแนน (การเขียนตัวอย่างไม่ต้องวงล้อมรอบ เพราะไม่ได้เป็นมโนมตี)

จากแผนผังมโนมตีแบบลำดับขั้นคิดคะแนนได้ดังนี้

ความสัมพันธ์	1 x 14 = 14	คะแนน
เชื่อมข้ามชุด	10 x 2 = 20	คะแนน
ลำดับขั้น	4 x 5 = 20	คะแนน
ตัวอย่าง	4 x 1 = 4	คะแนน
รวม	- 58	คะแนน

ภาพประกอบ 8 ตัวอย่างการให้คะแนนแผนผังมโนมตีแบบลำดับขั้น (โนแวก, 1984 : 37)

วอลแลคและมินท์ (Wallace and Mintzes, 1990 อ้างถึงใน วีระพงศ์ ขำแหม, 2544 : 31) ได้กล่าวว่า คะแนนแผนผังมโนคติเกี่ยวข้องกับความซับซ้อนของรากฐานความรู้และโครงสร้างของประพจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่ยึดอยู่ ประเภทคะแนนจะประกอบด้วยความสัมพันธ์ลำดับชั้น สาขา เชื่อมข้ามชุดที่บรรยายในแผนผังมโนคติ ผู้นำนักแผนผังจะใช้ปริมาณเหล่านี้เป็นพื้นฐาน

มาสัน (Mason, 1992 1990 อ้างถึงใน วีระพงศ์ ขำแหม, 2544 : 31) ได้กล่าวว่าแผนผังมโนคติ เป็นเครื่องมือนำเสนอโครงสร้างความรู้ของผู้เรียน ประเด็นที่ยังได้เถียงกันอยู่ คือ การวัดแผนผังมโนคติในเชิงปริมาณซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ต้องศึกษา เพื่อเป็นเครื่องตรวจสอบความก้าวหน้า จึงได้กำหนดเกณฑ์การวัดโดยมีพื้นฐานจากการพัฒนางานวิจัยของ โนแวก และ โกวิน โยส ไมเคลชีล (Novak and Gowin, 1984 ; Hoz, 1987 ; Michelsen, 1987) ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 2 เกณฑ์สำหรับคะแนนเชิงปริมาณของแบบฝึกหัดแผนผังมโนคติ

เกณฑ์	ระดับคะแนน				
	ไม่สมบูรณ์ (Poor) 1	พอใช้ (Fair) 2	ดี (Good) 3	ดีมาก (Very Good) 4	ดีเยี่ยม (Excellent) 5
จำนวนของมโนคติ					
จุดเน้นของมโนคติ					
ความถูกต้องสมเหตุสมผลของการเชื่อมต่อ					
จำนวนของคำเชื่อม					
ลักษณะเส้นตามแนวนอนเทียบกับแนวตั้ง					
ความหมายของคำที่ใช้เป็นคำเชื่อม					

3. การเชื่อมมีความหมาย แบ่งเป็น 2 ข้อย่อย
  - D. มีคำเชื่อม
  - E. ความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติที่มีความหมาย
4. แต่ละส่วนมีความหมายแบ่งเป็น 1 ข้อย่อย
  - F. พังแสดงความหมายระหว่างส่วนหนึ่งกับส่วนอื่น ๆ
5. รูปแบบโดยรวมมีความหมาย แบ่งเป็น 2 ข้อย่อย
  - G. พังแสดงรูปแบบที่มีความหมาย
  - H. มโนคติแสดงความเข้าใจขั้นสูง

ระบบการให้คะแนนแผนผังมโนคติ (Concept Mapping Rubric) จะใช้สเกล 5, 4, 3, 2, 1 แสดงระดับของการปฏิบัติในแต่ละคุณลักษณะนั้น และแต่ละระดับใช้การประมาณด้วยร้อยละเป็นตัวประเมินการปฏิบัติ ถ้าการตอบสนองของนักเรียนดีที่สุดประมาณร้อยละ 90 หรือมากกว่าในคำตอบก็จะได้ 5 และถ้าการตอบสนองของนักเรียนดีที่สุดประมาณร้อยละ 70 หรือมากกว่าในคำตอบก็จะได้ 3 แต่ถ้าประมาณร้อยละ 80 ก็ควรจะใช้ 4 และเมื่อประมาณร้อยละ 60 ก็ควรจะใช้ 2 โดยบันทึกลงไปในงานที่นักเรียนทำเลย

เกณฑ์ในการให้คะแนนผู้สอนอาจสร้างขึ้นใหม่หรือทำข้อตกลงกับผู้เรียน ขึ้นอยู่กับสิ่งที่นำมาสร้างเป็นแผนผังมโนคติ เช่น เนื้อหาที่บรรจุไว้ในแผนผัง อาจนำคะแนนมาแบ่งเป็นส่วน ๆ และนำมาเปรียบเทียบกันโดยทำเป็นคะแนนร้อยละ ผู้เรียนบางคนอาจจะทำได้ดีกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ทำให้ได้คะแนนมากกว่าร้อยละ 100 ก็ได้ (โนแวก, 1984 : 37)

จากการศึกษาประเภท การสร้าง และการใช้แผนผังมโนคติ ผู้วิจัยได้เลือกการใช้แผนผังมโนคติในรูปแบบของลำดับขั้น (โนแวก, 1984 : 37) ซึ่งพบว่าแผนผังมโนคติในรูปแบบนี้เป็นการผสมผสานของรูปแบบแผนผังมโนคติหลาย ๆ ประเภทเข้าด้วยกัน ช่วยให้นักเรียนสามารถเรียงลำดับความสำคัญ และสามารถเชื่อมโยงมโนคติต่าง ๆ เข้าด้วยกันและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้นอีกด้วย

5. ประโยชน์ของมโนคติและแผนผังมโนคติ

มโนคติมีความสัมพันธ์กับแผนผังมโนคติอย่างยิ่ง การสร้างแผนผังมโนคติที่ดีจะต้องเข้าใจและรู้จักการเลือกใช้คำเชื่อม ตัวอย่าง และมโนคติที่สำคัญมาสร้าง ซึ่งนักการศึกษาได้กล่าวถึงประโยชน์ของมโนคติและแผนผังมโนคติไว้ดังนี้

จักรพงษ์ แพทย์หลักฟ้า (2537 : 20–21) กล่าวว่าประโยชน์ของมโนคตินั้น มีหลายประการ ซึ่งพอจะประมวลได้ดังนี้

1. มโนคติช่วยลดความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อม ตัวอย่างความซับซ้อนของสิ่งแวดล้อมในปัจจุบันก็เช่น การขยายตัวของความรู้ในทุกวันนี้ ทำให้เราต้องหาวิธีการจัดประเภทความรู้ให้เป็นหมวดหมู่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ต้องเสียเวลาทำความเข้าใจกับรายละเอียดอันมากมาย โดยเราเพียงแต่จำเป็นหมวดหมู่ให้ได้ เช่น การจัดประเภทสาขาศิลปะเป็นทัศนศิลป์ และทัศนศิลป์ศึกษา เป็นต้น

2. มโนคติทำให้เรารู้จักสิ่งรอบตัว

3. มโนคติช่วยให้เราไม่ต้องเรียนซ้ำแล้วซ้ำอีก เช่น เมื่อเรามีความคิดรวบยอดเรื่องสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เราก็สามารถเข้าใจลักษณะร่วมกันของสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม สามารถจะจัดเข้าพวกและแยกสัตว์ประเภทอื่นออกจากสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมได้ โดยไม่ต้องเรียนรู้ร่วมกันใหม่อีก เป็นรายชนิดอย่างไม่รู้จบ

4. มโนคติทำให้การสอนเป็นไปได้เพราะการสอนในระดับสูงขึ้นไปจำเป็นจะต้องมีความคิดรวบยอด เพื่อให้สามารถพูดและทำความเข้าใจกันได้

นวลจิต เขาวงกตพิงศ์ (อ้างถึงในหทัยรัช รังสุวรรณ, 2539 : 16) กล่าวว่า การเรียนรู้มโนคติ จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาการเรียนรู้ในเรื่องนั้นถึงระดับสูงสุดได้ และนอกจากนั้นยังช่วยให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้สิ่งที่เกี่ยวข้องได้รวดเร็วขึ้น เพราะเกิดจากการจัดระบบระเบียบของข้อมูลได้เรียบร้อยแล้วในสมอง เมื่อปะทะกับสิ่งเร้า ก็สามารถจำแนกจัดหมวดหมู่ และเชื่อมโยงกับมโนคติเดิมที่มีอยู่ได้ง่าย

วรรณทิพา รอดแรงคำ (2540 : 3-36) ได้กล่าวถึงการนำเอาแผนผังมโนคติไปสู่กิจกรรมการทำงานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ใช้แผนผังมโนคติในการสำรวจความรู้เดิมของนักเรียน โดยใช้สำรวจความรู้ที่มีมาก่อน เพื่อนำไปใช้ในการเตรียมการสอนให้เหมาะสมกับนักเรียน

2. ใช้แผนผังมโนคติแสดงความสัมพันธ์ระหว่างมโนคติต่าง ๆ ที่อยู่ในความคิดของนักเรียนซึ่งทำให้ทราบว่านักเรียนกำลังคิดอะไร และกำลังคิดจะทำอะไรเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ คล้ายกับการเดินทางโดยใช้แผนที่

3. ใช้แผนผังมโนคติในการสรุปความหมายจากคำรา ซึ่งจะทำให้ประหยัดเวลาในการอ่านครั้งต่อไป และไม่เกิดความเบื่อหน่ายในการอ่าน

4. ใช้แผนผังมโนคติในการสรุปความหมายจากการปฏิบัติการในห้องปฏิบัติการหรือในห้องปฏิบัติการภาคสนาม แผนผังมโนคติจะเป็นแนวทางให้แก่ นักเรียนว่าควรจะทำอะไรบ้าง สังเกตสิ่งใดบ้าง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

5. ใช้แผนผังมโนคติในการวางแผนการประเมินหลักสูตร

6. ใช้แผนผังมโนคติในการเตรียมการสอน เช่น การจัดทำพัฒนาหลักสูตรหน่วยการเรียนรู้ บทเรียน การเขียนเค้าโครงของเรื่อง เพื่อเขียนตำราทางวิชาการ ซึ่งจะช่วยบูรณาการเนื้อหาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

7. ใช้แผนผังมโนคติเป็นเครื่องมือในการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์

8. แผนผังมโนคติของนักเรียนจะส่งผลให้ทราบถึงข้อมูลย้อนกลับเกี่ยวกับผลการเรียนจากการสอนของตน

9. การเขียนแผนผังมโนคติทำให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความคิด และความรู้ที่เรียนในกิจกรรมหนึ่งกับสิ่งที่เขาได้เรียนมาแล้วในกิจกรรมอื่นๆ

10. แผนผังมโนคติอาจใช้เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสำหรับแสดงให้เห็นถึงการรับรู้มโนคติที่ถูกหรือผิด

โนแวกและโกวิน (1985 อ้างถึงใน พิทักษ์ เจริญวานิช, 2531 : 21) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนผังมโนคติที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้

1. แผนผังมโนคติจะช่วยในการเตรียมการสอน ดังนี้

1.1 วิเคราะห์มโนคติที่เกี่ยวข้องในเนื้อหา

1.2 วิเคราะห์มโนคติความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับมโนคติที่สอน

1.3 ช่วยเลือกข้อความเชื่อมที่เหมาะสม หรือเปลี่ยนแปลงระดับมโนคติใหม่ตาม

ความเหมาะสม

1.4 แยกข้อแตกต่าง ระหว่างวัตถุ เหตุการณ์เฉพาะ และมโนคติได้ชัดเจน

2. แผนผังมโนคติ สามารถสร้างให้มีเนื้อหาตลอดทั้งภาคการเรียนหรือมีเฉพาะเนื้อหาช่วง 2-3 สัปดาห์ หรือสร้างแผนผังมโนคติเฉพาะเนื้อหาช่วง 2-3 ชั่วโมง เพื่อให้นักเรียน

มองเห็นรายละเอียดได้มากขึ้น การสร้างแผนผังโนมตียังช่วยให้ครู และนักเรียนรู้ว่า ได้เรียนอะไร ไปแล้วเรียนถึงเรื่องไหน กำลังเรียนอะไร โดยครูดัดแผนผังโนมตีที่สร้างขึ้นไว้ในห้องเรียน

3. ช่วยสรุปประเด็นสำคัญจากตำราเรียน ย่อสรุปเนื้อหาและช่วยให้มองเห็น ความสัมพันธ์ของแผนผังโนมตีแบบกว้าง ๆ ก่อนจะอ่านตำรา การอ่านตำราทุกบททุกหน้าทำให้ เสียเวลา แต่ถ้าทำแผนผังโนมตี อาจใช้เวลาประมาณ 10–15 นาที ทำให้ช่วยประหยัดเวลาใน การอ่าน และการอ่านจากตำราช่วยให้เข้าใจความหมายได้ดีขึ้น เพราะเห็นความสัมพันธ์ของ มโนมตีและเข้าใจว่ามโนมตีใดเป็นมโนมตีที่ผิดไปจากความเป็นจริง เพราะว่าการอ่านจากตำรา บางครั้ง คำ วลี ทำให้เกิดปัญหาในการอ่านได้ การให้นักเรียนสร้างแผนผังโนมตีหรือรายงาน ผลจากการอ่านที่กำหนด จะทำให้นักเรียนทำความเข้าใจในเรื่องเรื่องได้ดีด้วย

4. ช่วยสรุปประเด็นสำคัญจากการเรียนภาคปฏิบัติหรือการเรียนภาคสนาม ในการเรียน ภาคปฏิบัติ ภาคสนาม นักเรียนเกิดปัญหาในการเรียนรู้ที่จะสังเกตอะไร ปฏิบัติอะไร บันทึกผล อย่างไรได้ อะไร จากการปฏิบัติ ทำให้นักเรียนไม่บรรลุวัตถุประสงค์ของการทำกิจกรรมครั้งนั้น การทำแผนภูมิโนมตีจะช่วยให้นักเรียนวิเคราะห์หามโนมตีที่สำคัญ แปลความหมายและสรุปจากที่ สังเกตได้

5. ช่วยสรุปประเด็นสำคัญจากหนังสือพิมพ์ นิตยสารและวารสารวิชาการ การทำ แผนผังโนมตี จะช่วยบันทึกบทความจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร หรือจากวารสาร ทางสารวิชาการ โดยการอ่านบทความอย่างคร่าว ๆ แล้วอ่านบทวนอีกครั้ง เพื่อวิเคราะห์หามโนมตี ที่สำคัญในเรื่อง แล้วสร้างแผนผังโนมตีแสดงความสัมพันธ์เป็นสำคัญก่อนหลัง จะช่วยให้สรุป สิ่งสำคัญในบทความได้อย่างแม่นยำ และสามารถจัดแนวคิดที่ได้จากบทความไว้ในกรอบและ สามารถบทวนได้ การสร้างแผนผังโนมตี จะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขาของบทความ ไม่สะเลยมโนมตีที่สำคัญของเรื่องเพราะบางครั้งผู้ที่เกี่ยวข้องกับสาขา อ่านบทความจะเข้าใจ บทความโดยอัตโนมัติอาจทำให้นักเรียนข้ามจุดที่สำคัญได้

6. ช่วยในการวางแผนในการเขียนบทความ บทบรรยาย และเขียนตำรา การสร้าง แผนผังโนมตีให้สมบูรณ์ก่อนที่จะเริ่มต้น เขียนบทความ ตำรา จะเป็นการเตรียมตัวอย่างคร่าว ๆ ของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนสามารถรวบรวมความคิดออกมาเป็น โครงสร้างของการเรียนได้ ช่วย วางกรอบของความคิด เมื่อลงมือเขียนบทความ เขียนตำรา ทำให้มีแนวทางในการเขียน สามารถ ปรับปรุงเพิ่มเติมแก้ไขขณะที่เขียนได้

7. การจัดนิทรรศการ การเตรียมโปสเตอร์ ยังสามารถนำวิธีการสร้างแผนผังโนมตีมา ใช้ในการจัดการแสดงได้ โดยการติดริบบิ้นเพื่อนเชื่อมโยงแผนผังโนมตีเข้าด้วยกัน เพื่อแสดง ความสำคัญของการจัดลำดับความหมายความสัมพันธ์

อัลท์ (1985 : 45) กล่าวถึงประโยชน์ของแผนผังมโนคติไว้ดังนี้คือ

1. ใช้แผนผังมโนคติในการเตรียมการสอน ซึ่งจะช่วยบูรณาการเนื้อหาวิชาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน

2. ใช้แผนผังมโนคติในการวางแผนประเมินหลักสูตร

3. ใช้แผนผังมโนคติเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นที่จะอภิปรายจะทำให้ครอบคลุมประเด็นทั้งหมด

4. ใช้แผนผังมโนคติเป็นแนวทางในการทำปฏิบัติการทดลอง จะทำให้นักเรียนเกิดความเข้าใจ และปฏิบัติการทดลองได้ตามวัตถุประสงค์

5. ใช้แผนผังมโนคติในการจับใจความสำคัญจากตำราเรียน จะทำให้เกิดความเข้าใจมากขึ้น

6. ใช้แผนผังมโนคติในการตอบข้อสอบแทนการเขียนตอบ

มาสัน (1992 : 54) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของแผนผังมโนคติ ไว้ดังนี้

1. มโนคติทางวิทยาศาสตร์จะถูกนำเสนออย่างมีความสัมพันธ์กันและกัน และเป็น การลดหลั่นกันลงมาตามความหมายอย่างกว้างไปสู่ความหมายเฉพาะเจาะจง

2. สามารถเข้าใจซึ่งกันและกันความรู้แรกเริ่มและมโนคติที่กลาดเกลื่อนทั้งในครูและนักเรียน

3. ลักษณะเฉพาะในการนำเสนอผลการเรียนรู้มีความแตกต่างกันและน่าสนใจ

4. การเรียนรู้ที่มีความหมายสามารถได้รับ โดยการทำงานร่วมกันของกลุ่ม

จากประโยชน์ของแผนผังมโนคติที่ใช้ในการเรียนการสอนนั้น สรุปได้ว่า

แผนผังมโนคติสามารถนำมาใช้ในกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้เป็นเครื่องมือเพื่อนำไปวางแผนการจัดกิจกรรม การจัดลำดับเนื้อหาในการสอนของครูและใช้เป็นเครื่องมือวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียน ซึ่งนักเรียนสามารถใช้แผนผังมโนคติในการสรุปบทเรียน โดยการเชื่อมโยงมโนคติต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทำให้ผู้เรียนจำได้ง่าย

แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ในการเปลี่ยนมโนคติ

การทดสอบมโนคติเป็นการศึกษาเกี่ยวกับความเข้าใจในนิยาม หรือลักษณะเฉพาะของมโนคติ เดิมแบบทดสอบมโนคติมีลักษณะเป็นแบบทดสอบข้อเขียน ลอว์สัน (Lawson อ้างถึงในคชานน สุวรรณพันธ์, 2543 : 25) ผู้ทำต้องเขียนเหตุผลในการเลือกตอบนั้น ๆ และต่อมาได้มีการพัฒนาแบบทดสอบขึ้นใหม่ต้องอาศัยเหตุผลของนักเรียนในการเลือกตอบร่วมด้วย แทนที่จะให้นักเรียนเขียนเหตุผลเอง ก็จัดกลุ่มของเหตุผลไว้ให้ผู้ทำได้เลือกเช่นเดียวกันกับส่วนที่เป็นคำตอบ แบบทดสอบชนิดนี้จะประกอบด้วย 2 ส่วน คือส่วนที่เป็นคำถาม ส่วนนี้ตัวเลือกอาจมี 2 - 3 ตัวเลือก โดยจะมีตัวเลือกที่ถูกต้องที่สุดเป็นตัวเลือกที่เป็นคำตอบ ตัวเลือกอื่นเป็นตัวลวง และส่วนที่เป็นเหตุผลซึ่งเป็นส่วนที่ให้นักเรียนอธิบายเหตุผลที่เลือกตัวเลือกนั้น ๆ เป็นคำตอบ (คชานน สุวรรณพันธ์, 2543 : 25)

ตัวอย่างของแบบทดสอบมโนคติชนิดเลือกตอบพร้อมเหตุผล สาขาแลมและเทรียกัส (Haslam and Treagust อ้างถึงในคชานน สุวรรณพันธ์, 2543 : 26) ได้ศึกษาความเข้าใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา เรื่อง การสังเคราะห์แสงและการหายใจของพืช โดยพัฒนาตัวเลือกมาจากผลการสัมภาษณ์และจากแบบทดสอบชนิดคำถามปลายเปิด โดยมีคำถามคือ

การหายใจของพืชเกิดขึ้นใน :

- (1) เซลล์ของรากพืชเพียงอย่างเดียว
- (2) ทุก ๆ เซลล์ในพืช
- (3) ในเซลล์ของใบเพียงอย่างเดียว

เหตุผลที่เลือกคำตอบนี้เพราะ

- (A) เซลล์ของสิ่งมีชีวิตทั้งหมดจำเป็นต้องใช้พลังงานในการดำรงชีวิต
- (B) ใบของเซลล์พืชเพียงอย่างเดียวมีปากใบในการแลกเปลี่ยนก๊าซ
- (C) รากเพียงอย่างเดียวมีรูเล็ก ๆ ใช้ในการหายใจ
- (D) รากเพียงอย่างเดียวจำเป็นต้องใช้พลังงานในการดูดซึมน้ำ
- (E) .....

แบบทดสอบชนิดปลายเปิด มีข้อดีดังนี้ (คชานน สุวรรณพันธ์, 2543 : 27)

1. ผู้ตอบมีโอกาสใช้ความคิดเห็นและตอบได้อย่างเสรี
2. ได้คำตอบที่เป็นภาษาเขียนของผู้ตอบ ซึ่งเป็นคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงของผู้ตอบมากกว่าแบบปิด
3. สร้างคำถามง่าย สะดวกและเสียเวลาน้อย

4. สามารถสร้างหรือกำหนดคำตอบสั้น ยาวมากขึ้นตามความต้องการได้ โดยเว้นช่องว่างไว้ให้

5. สามารถวัดข้อมูลที่ละเอียดลึกซึ้งได้

บลูม (1974 อ้างถึงในสมศักดิ์ สินธุระเวช : 1-2) กล่าวว่าเมื่อเกิดการเรียนรู้ในแต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง เกิดขึ้น 3 ประการ จึงเรียกว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความคิด หรือพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หมายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น การเรียนรู้โมเมนต์

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึกหรือจิตพิสัย (Affective Domain) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อ ความสนใจ เจตคติ ค่านิยม

3. การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย หรือทักษะพิสัย เพื่อให้เกิดความชำนาญหรือทักษะ (Psychomotor Domain) เช่น การเล่นดนตรี การว่ายน้ำ

การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ด้าน มีลักษณะเป็นลำดับขั้นบุคคลจะต้องมีพุทธิพิสัยก่อน ถ้าความรู้ ความคิดที่ถูกต้องก็จะทำให้เกิดความรู้ที่พึงปรารถนา ซึ่งจะนำไปบุคคลปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมวิชาการ, 2539 : 2) ซึ่งอุทุมพร จามรมาน (2532) ได้กล่าวว่า การเรียนการสอนในชั้นเรียนจุดมุ่งหมายในการสอนส่วนใหญ่ มักมุ่งที่การวัดความรู้ ความคิด เพื่อให้ทราบว่าผู้เรียนได้รับในเนื้อหาวิชาอย่างน้อยเพียงใดและเป็นหลักฐานว่า การเรียนการสอนได้บรรลุจุดมุ่งหมายที่วางไว้หรือไม่

ในการวิจัยครั้งนี้ได้ใช้แผนผังมโนคติในการศึกษาโครงสร้างความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนวิจัยต้องการทราบว่า ผู้เรียนมีการเปลี่ยนมโนคติมากน้อยเพียงใดระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน ใช้เป็นเครื่องมือศึกษาประกอบกับแผนผังมโนคติของผู้เรียน ผู้วิจัยจึงได้สร้างแบบทดสอบวัดมโนคติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ขั้น

เขาวดี วิบูลย์ศรี (2539 : 18) ได้กล่าวถึงแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่สร้างขึ้น ควรพิจารณาสิ่งที่กระบวนการทดสอบต้องการกับสิ่งที่กระบวนการทางการศึกษาได้พยายามจะให้บรรลุเป้าหมาย จะช่วยให้ผู้สร้างแบบทดสอบมีความรู้ ความคิดที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับขอบข่ายเนื้อหาสาระที่ควรจะวัด เนื่องจากแบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ที่ดีและมีคุณค่า จะต้องสร้างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ทางการศึกษากำหนดไว้ ดังนั้นการกำหนดวัตถุประสงค์ทางการศึกษา เพื่อการเรียนและการสอนจึงต้องชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถวัดได้เชิงพฤติกรรม ส่วนประเภทของแบบทดสอบ ผลสัมฤทธิ์ที่จำแนกตามคำตอบที่ใช้ โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นแบบสอบประเภทข้อเขียน ซึ่งแยกออกได้กว้าง ๆ 2 ระดับ คือ

1. ระดับของการเลือกคำตอบจากที่กำหนดไว้แล้ว (Recognition) ผู้สอบจะต้องตัดสินใจเลือกอย่างรอบคอบและถูกต้องสอดคล้องกับคำถาม ตัวอย่างได้แก่ แบบสอบถามประเภทหลายตัวเลือก แบบสอบประเภทถูก-ผิด และแบบสอบประเภทจับคู่

2. ระดับของการเขียนคำตอบจากความรู้หรือความจำที่มีอยู่เดิม (Recall) ลักษณะคำตอบอาจไม่ตายตัว ขึ้นอยู่กับเหตุผลและความถูกต้องในเชิงวิชาการผสมผสานกับความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของผู้สอบเป็นสำคัญ แบบสอบระดับนี้ได้แก่ แบบสอบประเภทเติมคำหรือข้อความในช่องว่าง แบบสอบประเภทตอบสั้น และแบบสอบประเภทความเรียง

(เขาวดี วิบูลย์ศรี, 2539 : 18-23)

ผู้วิจัยได้สร้างแบบทดสอบวัดมโนคติ มุ่งวัดกระบวนการคิดผสมผสานกับข้อเท็จจริงในเนื้อหาวิชา เป็นข้อสอบชนิดเลือกตอบพร้อมบอกเหตุผลสั้น ๆ ซึ่งข้อสอบที่สร้างสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในการทดสอบเป็นการตรวจสอบอีกครั้งในเรื่องที่ผู้เรียนอาจไม่ได้เขียนเป็นแผนผังมโนคติออกมา ให้ผู้เรียนอธิบายเหตุผลประกอบได้อย่างอิสระสามารถวิเคราะห์คำตอบและเหตุผลของผู้เรียน ทำให้ทราบมโนคติความรู้ ความคิดของผู้เรียนในเรื่องนั้น ๆ ได้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

มลิวลัย กาญจนชาติ (2535 : บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาผลสัมฤทธิ์และความคงทนในการสอนซ่อมเสริม วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ชีวิตสัตว์ ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน โดยใช้แผนผังมโนคติ กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ได้จากคะแนนจากการทดสอบผลสัมฤทธิ์วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง ชีวิตสัตว์ไม่เกินร้อยละ 50 จำนวน 31 คน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนซ่อมเสริมโดยใช้และไม่ใช้แผนผังมโนคติ ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการเรียนซ่อมเสริมของนักเรียนซึ่งใช้แผนผังมโนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความคงทนทางการเรียนซ่อมเสริมวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ซึ่งใช้และไม่ใช้แผนผังมโนคติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

กาญจนภรณ์ เพ็ถกนาค (2535 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์ เรื่อง บรรยากาศ โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนเขาทราช จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยเทคนิคการสอนแบบการเขียนแผนผังมโนทัศน์ทำให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่ากลุ่มนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ และนักเรียนได้รับการสอนโดยใช้เทคนิคแผนผังมโนทัศน์มีความคงทนในการเรียนรู้วิชาวิทยาศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยวิธีปกติ

วิภา เกียรติชนะบำรุง (2538 : บทคัดย่อ) ศึกษาผลของการใช้เทคนิคการสอนแบบแผนผังมโนทัศน์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและเจตคติต่อวิชาชีววิทยาของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสารคดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2536 จำนวน 40 คน โดยแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มทดลองและควบคุม กลุ่มละ 20 คน เครื่องมือใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ จำนวน 60 ข้อ มีค่าดัชนีความง่ายอยู่ระหว่าง 0.20 – 0.85 คน ค่าดัชนีอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.22- 0.63 ค่าความเชื่อมั่น 0.862 และแบบวัดเจตคติต่อวิชาชีววิทยาจำนวน 30 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่น 0.93 ได้ผลการวิจัยดังนี้ การใช้เทคนิคการสอนแบบแผนผังมโนทัศน์ทำให้ผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ได้รับการสอนแบบปกติ ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60 และผลของการใช้เทคนิคการสอนแบบแผนผังมโนทัศน์ ทำให้ผู้เรียนมีเจตคติต่อวิชาชีววิทยาในทางบวกในทุก ๆ ด้าน

วีระพงศ์ จำแหม (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาโครงสร้างความรู้และการปรับเปลี่ยนมโนทัศน์ในวิชาวิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ เรื่อง ไฟฟ้าและเครื่องอำนวยความสะดวก โดยใช้แผนผังมโนทัศน์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2542 โรงเรียนแก่งวิทยสถานาร จังหวัดระยอง จำนวน 40 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม ได้จำนวน 1 ห้องเรียนจาก 4 ห้องเรียน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบทดสอบวัดมโนคติทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีความเที่ยง 0.85 แผนการสอนและแผนภูมิโนมติกของนักเรียนจำนวนคนละ 3 แผนภูมิ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คือเปรียบเทียบแบบจับคู่ ผลการวิจัยพบว่า หลังจากการสอนโดยใช้เทคนิคการเขียนแผนภูมิโนมติกนักเรียนมีโครงสร้างความรู้เพิ่มมากขึ้น โดยมีจำนวนมโนคติความสัมพันธ์ระหว่าง มโนคติ ลำดับขั้น การเชื่อมข้ามชุด และตัวอย่างมโนคติ เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับ และแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และมีการปรับเปลี่ยนมโนคติจากมโนคติที่คลาดเคลื่อนเป็นมโนคติที่ถูกต้องทางวิทยาศาสตร์ โดยมีนักเรียนที่ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 95

2. งานวิจัยต่างประเทศ

อาร์เทอร์ และพอล (Arther and Paul, 2001 : abstract) ศึกษาวิจัยผลของการใช้แผนภูมิโนมติกและวัฏจักรการเรียนรู้ร่วมกันในการสอนโนมติกเรื่องการแพร่และออสโมซิสกับนักเรียนเอกชีววิทยาชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยการศึกษานี้เป็นเครื่องตรวจสอบ และผลที่เกิดขึ้นจริงของแผนภูมิโนมติก วัฏจักรการเรียนรู้ การแสดงผลการสร้าง และการร่วมกันของแผนภูมิโนมติกและวัฏจักรการเรียนรู้ ในความเข้าใจที่แสดงออกจากการสร้างความคิดของเรื่อง การแพร่และออสโมซิส นักเรียนใน 4 ระดับวิชาเอกชีววิทยาถูกสอนโนมติก เรื่องการแพร่และออสโมซิสด้วยวิธีการสอนอย่างที่เคยปฏิบัติมา การเข้าใจแนวคิดถูกประเมินอย่างทันทีและหลังจากการสร้างผ่านไป 7 สัปดาห์วินิจฉัยด้วยข้อสอบเรื่องการแพร่และออสโมซิส (DODT) ผลที่เกิดขึ้นชี้ชัดว่ากลุ่มที่ใช้การร่วมกันของแผนภูมิโนมติกและวัฏจักรการเรียนรู้สอนกับกลุ่มที่ใช้แผนภูมิโนมติกสอนอย่างเดียวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ในเรื่องของการสร้างความเข้าใจแนวคิดของการแพร่และออสโมซิส และไม่มีผลของความแตกต่างเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มที่ใช้วัฏจักรการเรียนรู้และกลุ่มซึ่งทดลองรูปแบบอื่น ๆ

มาสัน (1992 : 51-63) ทำการศึกษาการใช้แผนผังโนมติกเป็นเครื่องมือในการพัฒนาการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักศึกษาคูได้เกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เพราะจากการศึกษาวิทยาศาสตร์มีเนื้อหามากมายยากที่จะจดบันทึกและปฏิบัติ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้เป็นนักเรียนครูปีที่ 2 จำนวน 72 คน ของมหาวิทยาลัยซานดิเอโก โดยให้ผู้เรียนเขียนแผนผังโนมติกในครั้งแรกของการเรียนและมีกรวัดโนมติกในเชิงคุณภาพจากกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การเขียนอนุทิน การนำเสนอในชั้นเรียน การอภิปรายและการวัดในเชิงปริมาณจากแบบการประเมิน ซึ่งหาความเที่ยงโดยการสุ่มแผนผังโนมติกที่ให้คะแนนแล้วจากกลุ่มตัวอย่าง ไปให้ผู้ที่มีความชำนาญหรือผู้เชี่ยวชาญประเมิน ซึ่งมีความเที่ยงออกมาเท่ากับ 0.80 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ใช้ Paired t-test ใช้ทดสอบค่าเฉลี่ยพื้นฐานและคะแนนสุดท้ายในแผนผังโนมติก ผลการวิจัยพบว่าในระหว่างเรียนผู้เรียนมีความเข้าใจเพิ่มขึ้นระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างมโนมติกทางวิทยาศาสตร์ รวมทั้งความสามารถต่อการตอบสนองคำถามได้อย่างชัดเจน โดยคำตอบจะอยู่ในความทรงจำที่มีความหมาย หลังจากจบปีการศึกษาแผนผังโนมติกครั้งหลังสุดจะมีคะแนนดีกว่าครั้งแรก คะแนนที่ได้เป็นการส่งเสริมหรือสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการเป็นตัวแทนของความรู้ที่เกิดขึ้นด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการสนับสนุนโดยข้อมูลที่มีคุณภาพ

มากแคม และมินเชส (1994 : 91-101) ได้ศึกษาความตรงตามสภาพการณ์ของแผนผังโนมติ โดยตรวจสอบผลของการแทรกเส้นที่มีต่อคะแนนแผนผัง วิจัยกับครูฝึกสอน 91 คน ที่ลงทะเบียนเรียนวิทยาศาสตร์ และเป็นเอกวิทยาศาสตร์ 45 คนและไม่ใช่เอกวิทยาศาสตร์ 46 คน แบ่ง 2 กลุ่มก่อนสอนสอบข้อสอบปกติ คำถามปลายเปิด และเขียนแผนผังโนมติ กลุ่ม 1 สอน CAI ในเนื้อหา กลุ่ม 2 สอนเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับ CAI หลังสอนสอบข้อสอบปกติ และเขียนแผนผังโนมติ การศึกษาต้องการตรวจสอบขนาดความแตกต่างในแผนผังโนมติจากกลุ่มตัวอย่างให้ระดับชั้นในงานที่ทำ ผลการวิจัยพบว่าผู้เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์มีแผนผังโนมติที่ซับซ้อนเชิงโครงสร้างมากกว่าอีกกลุ่มโดยแสดงมิติที่การให้ระดับชั้น และความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนแผนผังโนมติกับการวัดผลการเรียนรู้ที่ใช้กันอยู่ (ระดับคะแนนปลายภาค แบบทดสอบวัดความถนัดต่าง ๆ) อยู่ในระดับต่ำ ตีความได้ว่าเทคนิคการวัดที่ใช้อยู่ในปัจจุบันไม่ให้ความแตกต่างระหว่างความรู้ที่ได้จากการจดจำกับความรู้ที่มีความหมาย ข้อค้นพบแสดงให้เห็นว่าแผนผังโนมติสามารถใช้เป็นเครื่องมือทางการวัดเชิงจิตวิทยาและเชิงทฤษฎีที่สำคัญสำหรับการประเมินการเปลี่ยนโนมติ

เพียสัน และคณะ (1997 : 193-215) ได้ศึกษาเพื่อตรวจสอบความต่อเนื่องและความก้าวหน้าของการเปลี่ยนโครงสร้างความรู้ที่ซับซ้อนกับผู้เรียนที่เป็นนักศึกษาในมหาวิทยาลัย Southeastern North Carolina ในวิชาชีววิทยาที่เรียนวิชาเอกวิทยาศาสตร์ จำนวน 68 คน และไม่ใช่เอกวิทยาศาสตร์ จำนวน 93 คน จุดประสงค์ของการศึกษาเพื่อศึกษาพัฒนาการโครงสร้างความรู้ที่ซับซ้อน วิธีการเรียน เพศ และผลของเวลาต่อการพัฒนาโครงสร้างความรู้ของผู้เรียน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนผังโนมติ โดยทั้งสองกลุ่มจะสร้างแผนผังโนมติทุก 4 สัปดาห์ตลอดทั้งเทอมและใช้แผนผังโนมติในการประเมินโครงสร้างความรู้ของผู้เรียน และแบบทดสอบจำนวน 62 ข้อ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ วิธีการเรียน ความคงทนและรายละเอียดของกระบวนการเรียนรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาความแตกต่างของคะแนนแผนผังโนมติ คือ One-way ANOVA การวิเคราะห์ทางเดียว ส่วนตัวแปรอื่น ๆ ผลของวิธีการเรียนและเพศจะวิเคราะห์โดยใช้ 2 x 4 Factorial จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีการปรับโครงสร้างความรู้ โดยมีคำสั่งการเพิ่มโครงสร้าง และส่วนที่ปรับเปลี่ยน (learning) รวมแล้ว ร้อยละ 75 ของการเปลี่ยนโครงสร้างทั้งหมด ซึ่งความถี่ของการปรับจะมีมากในช่วงครึ่งแรกของภาคเรียน มีการเปลี่ยนแปลงโนมติที่สำคัญในช่วง 4 สัปดาห์ของภาคเรียน และพบว่าโครงสร้างความรู้และวิธีการเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งมีหลักฐานที่แสดงว่า ผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในกระบวนการที่ได้มาซึ่งความรู้อย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังพบว่า เพศมีความสำคัญต่อการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เพศชายมี

การบูรณาการความรู้มากกว่าเพศหญิง และเพศหญิงมีการใช้ภาษาดีกว่าเพศชาย ซึ่งการสังเกตความแตกต่างที่แสดงออกมา เป็นผลที่สามารถวัดสัมฤทธิ์ทางวิทยาศาสตร์ของผู้เรียน

เทอร์รี่ และคณะ (Turns et al., 2000 : abstract) ทำการวิจัยเรื่องแผนภูมิโนมิตีเพื่อจัดการการศึกษา วิธีการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจที่สนับสนุนวิธีการประเมินแนวทางหนึ่ง การประเมินในทางการศึกษาเป็นกระบวนการของลักษณะที่นักเรียนทราบเหตุผลในการดำเนินการ การประเมินมีอยู่มากมายการจัดระเบียบจึงจำเป็นต้องให้นักเรียนเข้าใจกระบวนการการเรียนรู้ ในหลักสูตรเพื่อต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความชำนาญในเนื้อหาวิชา การค้นหาถึงวิธีการประเมินที่ใกล้เคียง เป็นศูนย์รวมความท้าทายในการจัดการวิธีการประเมินผล การมุ่งความสนใจของงานวิจัยอยู่ที่การใช้แผนภูมิโนมิตีสำหรับทั้งระดับหลักสูตร และการประเมินผลโครงการต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาแผนภูมิโนมิตีซึ่งเป็นเส้น(ปม) และการนำเสนอใหม่ของความสัมพันธ์ระหว่างมโนมิตีเสนอความหมายใด ๆ ให้นักเรียนทราบ งานวิจัยนี้นำเสนอเบื้องหลังของแผนภูมิโนมิตีและอธิบายโดยใช้แผนภูมิโนมิตีทั้งหลักสูตรและระดับโครงการต่าง ๆ